8000

Сима Саманд

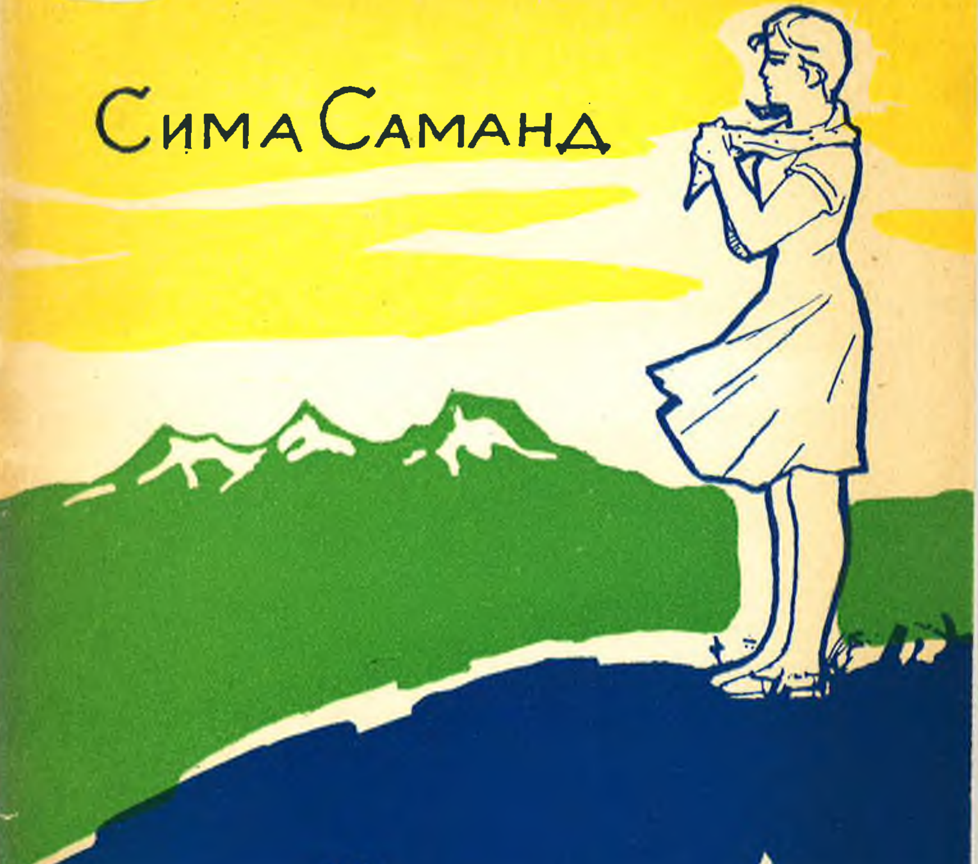

Е 38

ДӦ ШАЙИ

8000
E38
Universiteit Leiden
2 818 060 7

8R/0·70

СИМА СӘМӘНД

ДӦ ШАЙИ

Нәшьрәта „һайастан"
Ереван, 1967

UNIV.
LEIDEN
BIBL.

Սիմա Սամանդ
Երկու ուրախություն
(քրդերեն)
«Հայաստան» հրատարակչություն
Երևան, 1967

Сима Самаид
Две радости
(на курдском языке)
Издательство „Айастан“
Ереван, 1967

ДÖ ШАЙИ

Машина Москва—Ереван незики шәһәр дьбу. Стансиа бь мәрьвава к'ьмк'ьми бу. Һәр йәк жь Wан бе сәбьр һивйа qәwм у пьзмамед хwә бун. Ле р'еWиед кö жь Москвае дьһатьн жь Wана бесәбртьр бун. Хортәк шәвда р'абьбу у бәр п'әнщәр'е сәкьнибу, дьле Wидавит, гава дьнһер'и, wәки һәр дәqәке әw незики шәһәре кьзкьри, де—бав, хушк, пьзмамед хwә дьбә. Ереван иди бь т'әмами дьһатә ханекьрьне. Машинеда р'еWи тәвһәв бун. Йәки чәмәдане хWә һьлда, е дьне һурмуре хwә. Ле Ә'ли һәвалед хwәва иди зува бәр дери сәкнибун у дьнһер'ин. Әwи дурва хушка хwә—Әсмәр дит, йа кö баqе гöла дәстда бәрбь машине дьр'әвйа. Ә'ли шабу, готә Михаил:

— Ай, Әсмәра хушка мьн, бьньһер'ә? Михаил, әw чаwа дьр'әвә, ч'ә'ве хwә дьгәр'инә!

К'әта Михаил вьрда—wеда дьньһер'и, һәw дит Ә'ли кьрә гази. Әсмәре пер'а-пер'а дәнге бре хwә бьһист.

Әwе жь шабуна хwә шашкьр, ньзанбу к'и алир'а бьчуйа.

Әсмәре хwә брер'а гиһанд, хwә авитә п'есире, әw р'амуса у гава сәре хwә һьлбр'и, Михаил ди у гот:

— Ә'ли, һәбә—тӧнәбә әв Михаилә. Нә тә дәрһәqа wида әwqас нвисийә, wәки әз ида Михаил нас дькьм. У зә'ф шамә, wәки әw мә qәсьдийә. Дә, к'әрәмкьн әм һәрьн, ьне, баво wе wаненә—мә дьгәрьн.

Т'ука дйа Ә'ли, wәхте кӧр' дит, фрнах бу, әw кәмез кьр, р'амуса.

— Әз qӧрба, ч'ә'ве мә гьшка р'он, тә сьламәти института хwә хлазкьр, шькьр,—шькьр!—Әwе аwа дьгот у щарәкә дьне әw р'адьмуса. Һьнге Ә'ли гот:

— Дае, баво, әв жи һәвале мьнә, т'әви мьн курсәкеда һиндьбу, мьнр'а жь бре к'ьнщтьрә. Әw Михаилә, дәрһәqа к'ижанида мьн wәр'а дьнвиси.

Т'уко у Сәлим, әнйа Михаил р'амусан, дәсте хwә стӧр'а бьрьн, һәмезкьрьн у аwа һәта бәр автое әwана Михаил бәрнәдьдан. Гава гьһиштьнә мале Т'уко дәри вәкьр у гот:

— К'әрәмкә, Михаил, кӧре мьн, тӧ бьзанбә, ч'аwа мала Ә'лие, мьна, ӧса жи мала тәйә, тӧ фьрqи т'ӧнә.

Михаил әв хәбәре бь дьл бьһист у гот:

— Хати, әз зә'ф р'азимә! Wәки мьн фьрqи бькьра орта хwә у Ә'ли, дә нәдьһатьм. Мьн ӧса жи готә—Ә'ли, wәки мьн тьре әз теме мала хwә, бал дә у баве хwә. Сәлим, Т'уко щарәкә майин жи әw һәмез кьрьн у р'амусан.

Һьнге Ә'ли, е кӧ чубу отаха дьне, һат гот:

— Дае, ле wә чьр'а мьнр'а нәдьнвиси, wәки wә отахед тәзә стәндьнә, әw жи отахе аwайә бьрьнщи.

— Дә, мә гот, бьра Ә'ли бе у дәрбәкер'а бьбинә, шабә. Бьре мьн, әва дӧ мәһә мә стәндийә, wәлә һәла теда к'ефәк жи нәкьрийә. Мьн сонд хwарийә, шайа әwльн ви qапида гәрәке дә'wата тәбә, илаща мьн!— Т'уко гот у Әсмәре ньһер'и. Әсмәре дәсте хwә стуе брер'а бьр у бь кәнәк готе:

— Ә'ли, чьр'а тә ӧса тьрчуе хwә жьр! Һәла бежә? Иди фәсә, тә әм хамуфи кьрьн, wәта ньһа тӧ мә'ниийа һинбуне дьбьрт, ле ньһа тӧе мә'ниийан чь бьбьри? На, ве щаре тӧ бәр дәсте мьн хлаз наби! Хайнга стә, тәр'а qизәкә ӧса дитийә, wәки тӧ нә бькиһ нә бӧхи we бьнһери, дьве һиве тӧ дәрнәе әзе дәрем. Әз сәре пиркекьм, wәхта тӧ we бьбини, тӧе зәндәгьрти би. Һәла Михаил вьрә, гәрәке дә'wата тәда бьлизә у һини дист-ка к'ӧрдабә. Сәр ван гьдийа бәшәра гьшка хwәш бу. Ле Ә'ли бь к'ән гот:

— Wәлә әв Әсмәра хушк шәтәләйә, демәк гәрәке тӧ мьнр'а qиза бьбини, әз һаж пе тӧнәбьм? Р'аст дьбежьн: «Мала буке дәф у зӧрнә, мала зәве һаж пе тӧнә». Әв р'аст мәсәла мәнә, хушке. Һәла тӧ бежә qәт хәбата тә чаwанә? Әсмәре wи ньһер'и у гот:

— Бьре мьн, хәбата мьн гәләки башә, ле ньһа мәктәбада дәрс хьлаз бунә, әм һеса дьбьн. Дә хәбәра бәр мьнр'а навежә. Ә'ли к'әнийа, дәсте хwә стуе wер'а бьр у готе:

— Әсмәр, бьбахшинә һәвале әзбәрдар, бира мьн чу бу..,—у һәрдӧ һәвр'а к'әнийан.

Эваре Ә'ли у Михаил дәрк'әтьнә нава шәһәр. Ә'ли эгещә щие кәԜаск'ар нишани Михаил кьрьн |у шәһәр бь бәдәԜәтийа хԜәва кöкöмәки мәзьн сәр Михаил һьшт. Ԝәхте әԜана иди вәгәрийанә мале, к'уча ԝанда qизәк к'әтьбу мьле мәгики девәдәви 50—и сали у һеди—һеди дьчу. ӘԜе дәрәки qәрqаш бь нәхше гöлава ньтьранди хԜәкьрьбу у әԜ öса бәжна ԝейә бльнд дьһат Ԝәки мәрийа нә бькьра нә бьхара ԝе у бәжне бьнһерийа.

Чәнд рожа сәр һәв Ә'ли у Михаил ви тәһәри хут ль ԝьра расти Ԝе qизе дьһатьн. ӘԜ һәла дурва, ноли гöләке нава щмаәтеда дьмьлмьли, у гава Ә'ли чәв пе дьк'әт, щида дьбу рöсас, әԝqаси Ԝе дьнһери, кәта кö әԜ дәрбаз дьбу.

Р'ожәке жи, гава Әсмәре һазьри дьдит, Ԝәки мевана qәбулкә, чьмки эваре ԝе һәвале Ә'лие бьһатана, әԜе готә Ә'ли:

— Ә'ли, иро мьн готйә Суте, Ԝәки әԜ жи бе у тöе бьбини әԝ чь то qизә—Ве щаре Ә'ли мәлул готе:

— Э, Әсмәр иди бәса тö qиза мьнра нәкә, хушке, әгәр зәԜащәкә мьн һәбә, әзе тәне ԝе бьстиньм. Әсмәр шида сар бу, чәве ԝе тьжи һесьр бун у гот:

— Э, Ә'ли, Ԝәлә тöе пошманби. Дә әзизе мьн, к'ефа тәйә, ле әԝе бе, мьн иди готийә Ԝе.—Әсмәр әщебмайи мабу, ле чьра, әԝе ньзаньбу. Һәр щар, гава әԝе дәрһәqа Ә'лида Сутера дьгот, әԝ дьк'әнийа, ша дьбу. Дьһатә к'ьвше, Ԝәки бь дьле Ԝейә, ль иро әԜе жи һәма ноли Ә'ли щаба ԝе да. ӘԜе жи гот: «Әсмәр, әз жь тә һиви дькьм, иди мьнра тьште öса нәбежә, әгәр меркьрьнәкә мьн һәбә, әзе ԝи бьстиньм, тәне ԝи...»

Эваре, гава һәвале Ә'ли һатьн, Әсмәре пластинкә пева кьрьн у гьшка дьлистьн, деме ԝана дьтәнсин.

Ньшкева зәнгле дери лехьст. Әсмәр бәрбь дери бәзи. Чар һәвале ԝе һатьнә һöндöр. ӘԜе һәвалед хԜә Ә'ли у һәвале Ԝира кьрьнә нас. Гава чәве Ә'ли Суте к'әт, Ԝи хԝә шашкьр, тәе бьгота хун тамаре ԝида сәкьни, пешбәри Ԝи әԜ бу, әԝ qиза сәкьнибу... Әԝи чәве хԜә баԝарнәдькьр, щарәкә майин жи пак ле ньһери, ле на әԝ хԜәбу. Суте жи каләки чәтьндабу, әԜ сороморо бу, чоке Ԝе сьстбун, бәр чәве Ԝе рәшәвәһат. Ле һәрда жи хԜә зәвткьрьн у Ә'ли бәрбьри qиза һат. Әсмәре әԜ гьшкара кьрә нас. Гава Ә'ли незики Суте бу, әԜе гот:

— Ә'ли, әва һәвала мьнә һәрә незикә, Сутейә... Суте щан ле әва бре мьн Ә'лийә,—әԝе аԝа гот у чәве хԜә кәрдара qрпанд, тәе бьгота Суте зман к'әтьбу, нькарьбу хәбәрда. Һале Ә'ли жь е ԝе хьрабтр бу.

Һьнге Туко, иди тәхтә һазьр кьрьбу, әԝе гьшк тәглифи отаха дьне кьрьн. Ле к'е нан бьхара, әԝана парик дьхԜәрьн у щарәкә майин радьбун дьлистьн, к'лам, мәтәлок дьготьн. Нав ԝанда Һасмик, һәвала Әсмәре, әгәр бь стране, әгәр бь листьке, бәрбьчәв бу. Ԝе шәве Михаил сәр ԝе динбу, Михаил жь к'еләка Ԝе ранәдьбу, ле һәмьн Ә'ли жи жь Суте дурнәдьк'әт.

Әсмәре к'лама говәнде стра, Һасмике, Һамлет жи ле вәгәрандьн. Сәлим һананга к'өрси данә алики у гази щаһьла кьр, хwәхwә жи к'әтә почьке—дәсте Т уко. Һасмик к'әтьбу сәрговәндие, Михаил дәсте wе, паше Суте у Ә'ли дьһатьн. Кәтани ниве шөве щаһьла хwәра дәрбазкьрьн. Паше хорта йәко-йәко qиз бьрьн дәрбазкьрьн. Михаил, Һасмик бьр, Ә'ли жи Суте. Гава Ә'ли у Суте тәне ман, тәнгәзи к'әтьбун, ньшкарбуйи хәбәрдана. Ле һәла әwи дөшфьми дьбу, чаwа сәре гьлийа вәкә, ньшкева Суте лө к'өми, әwи мьле wе гьрт у гот:

— Бьбахшинә, тө һинбуйи, wәки тьме йәк мьле тә бьгрә,—Суте бьн девава к'әнийа у гот:

— Дьхwәзи бежи, wәки әз тьме мьле бave хwә дьгьрьм. Ә'ли сәре хwә һәжанд у гот:

— Әре Суте, өсанә, ле һьнәки жи өса нинә, вәһа раст мьн дьхwәст бьзанбуйа әw мерьк к'ейә, ле щаба тә сәре гьлийа дада. Суте сәре хwә бәржер кьр. Паше Ә'ли гот:

— Суте әва мөгдаре чәндәкийә әз һәро тә дьбиньм у чьqас дьбиньм, әwqас дьхwәзьм диса, диса тә бьбиньм, тәра хәбәрдьм. Wәрә әм бәхте хwә һәвра гьредьн. Әзе һәма нһа һәрьм бежмә де у бave хwә, wәки әw qиза кө әwана бәгәмкьрийә бь дьле мьнә. У бьра һәма сьбе жи бенә хазгини. Ле Суте гот:

— На, Ә'ли, әз нькарьм дәрбәкера qраркьм, чьмки дйа мьн бек'ефә у бона qәнщкьрьна wе чәнд мәһ лазьмьн.—Ә'ли, дәсте wе гьрт у гот:—Суте, тәне qа-

гьлийа тә һөбә, чьqаси дьхwәзи әзе һивийа тәбьм. Суте сәре хwә кьрә бәр хwә, соро-моро бу у дәнге хwә нәкьр. Гава Ә'ли бь әшq у ша вәгәрийа мале, wәки сөра хwә Михаилра диһаркә, ле әw һәла вәнәгәрийа бу. Әwи иди дьхwәст һәрә пәй Михаил, гава ньшкева дит, кө әw бь әшq у ша дәрда һат. К'еф, к'ефа wи бу, әwи гази Ә'ли кьр у паше гази Әсмәре у гот:

— Әсмәр, хушка мьн, мьн әw һәвала тә Һасмик гәләки бәгәмкьр, әwе жи әз. Мә һежа qраркьр, wәки кәвтекә дьне шунда тәвайи һәрнә Москвае.—Ә'ли жи хушка хwә ньһери у к'әнийа... Һьнге Әсмәре те дәрхьст, Суте у Ә'ли жи сәр һәвдө бәнгинә. Әwе дәстәк стөе Михаилра, е дьне стөе Ә'лира бьр у гот:

— Әме дә'wата wә һәрдөа һәвра, рөжәке бькьн...

КЬРЬНА ԚӘНЩ

Иди тә'ри к'әтьбу ә'рде. Баранәкә һур дьбари у пера баки ӧсайи сар дьлиланд, ԝәки ръщаф дьк'әтә нав дьле мәрьва.

Ԝе шәве ч'йа у бание Ԛәрсе нава шинедабун, ль һәр алийа дәнге топ у щәбьрхана дьһат.

Бьн ве тә'ви-тәйрока тәбийәте у зӧлма зӧлмк'арада кал у пир, жьн у заро к'әтьбунә сәре ре, дәро-дәро бьбун, дьчун у дьчун, ле к'ӧда дьчун, ԝан жи ньзанбу. Нава ԝан һесирада к'ӧлфәтәке заро дабу кәмеза хԝә, йәк жи дабу пьшта хԝә у кәтә тап те һәбу дьләзанд. Р'әх ԝеда ԛиза ԝе—Кәԝе, йа кӧ дәвә—дәви 15—16 салибу, дьләзанд. Баре ԝе жи гьран бу: әԝе хӧрща һур у мур дабу пьшта хԝә у анщах бьнда дьчу. П'е—п'е пәй ԝан Сәкид—щинаре ԝан, зьламәки бәжнбльнд, ԛәмәри—хуншиньн тәви хушка хԝәйә дәһ сали дьчу. Әԝ р'ожа чара бу, кӧ әԝана мал у кал һьштьбун у дьр'әвйан, иди ԛӧдум чоке Ԝанда нәмабу, ти у бьрчи бун.

Гәде кәмеза Хәме—аԝа бу наве к'ӧлфәта зар' мьла, дьгрийа у нан дьхԜәст. Хәма мә'рум дькьр—нәдькьр әԝ нәдьстьри. Гава Кәԝе дәнге Ԝи, зерандьна Ԝи дьбһист, һәр щар гава бьре Ԝе дьгот «нан», тә ԛәй дьгот шишәкә сор дьле ԝе дьхьстьн. Әԝе хӧрща мьле хԜә дани у готә де:

— Дае, тӧ ведәре р'уне у һивийа мьн бә, әзе вандәра щики нан дәстхьм. Әԝе гот у иди нәсәкьни. Сәкид кӧ әв йәк дит, ч'ъркин жь дьле ԝи һат, әԝи хушка хԜә—П'әришан тәслими Хәме кьр у гот: —

— Хати, мьԛати П'әришане бә, әз жи Кәԝер'а һәр'ьм, әԝе тәне ве шәвәр'әше чаԝа һәр'ә. Сәкид ләз чу гьһиштә КәԜе.

— Сәкид, тӧ бал дйа мьн бьмай, чьр'а ·һати, Кәԝе готе, ч'әвед хԜәйә бәләк бәржеркьрьн у сороморо бу, чьмки ԝе дәме Сәкид бь кәйр у кьжмәк'ар ԝе дьнһер'и. Паше һәрдӧ диса р'ек'әтьн...

Ньшкева дурва дәнгәк Сәкид тәсәлә бу у әԝи КәԜер'а гот:

— Кәԝе, тәг'мина мьн вандәра щики гӧнд һәйә, ԝәрә әм хԜә Ԝан дәнга бьгьрьн у һәр'ьн. Хеләке шунда әԝана гьһиштнә гӧнд. Ве дәре әԜана һәма бәр мала ә'Ԝльн сәкьнин у дәри хьстьн. Дәри вәбу у жьнәкә навсәрә дәри ль Ԝан вәкьр. Ҟәла әԝе пер'а нәгиһандьбу бьпьрсийа к'а әԝ к'инә, Сәһид гот:

— Хати, әм... әм... ӘԜи шәрм дькьр бьгота, Ԝә-

ки нан дьxwəзə, wəки... Ле Шушане, кö Wан ньһери нəму тьшт фə'мкьр, у гот:—

— Wəрьн, Wəрьнə һöндöр' əwлəдед мьн, əз иди заньм һун чьма һатьнə, йан жи к'енə. Əwе гот у əw бьрнə мале. Əwе кьр-нəкьр əWана р'унəньштьн. Гава Кəwе гот дəрһəqа хьзмəта xwəда у дйа xwə, бьред xWəда Шушан к'əло-гьри бу.

— Лао, чьма дьне хьраб буйə, чьма чаwа бу, бьра əв хорта һəр'ə дйа тə у зар'а бинə мале qиза мьн, xwə бəр ве баране зар'о кəта сьбе наминьн. Сəр ван хəбəра Сəкид бəрбь зар'а лəзанд.

Wе шəве кəта сьбе Хəме у зар'о мала Шушана эрмəнийə дьлр'ə'мда ман. Ле шəбəqе əwана qрар кьрьн, кö һəр'нə бал генерале урьса, е кö əw дö—се р'ож бу тəви əскəред xwə һатьбу wи гöнди. Лə'зəки шунда зар'о һазьрбун, əwана данə пəй һəв, жь мале дəрк'əтьн. ƏWана хатьре xwə жь Шушане, мере wе Сəрк'ис у к'öлфəте мала wан xWəстьн, у бəрбь генерале урьс львйан. Гава гһиштнə щи, Хəме зар'о бəр диwарəки данə сəкнандьне у тəви Сəкид чу. Əwана чунə һöндöр'е отаха генерал, чəнд əскəр дора Wи топбьбун у лəз тьштəк дьнвисин. Хəме у Сəкид щида сəкьнин, дьле wан авит, əWана иди щöлə'т нəкьрьн пешда бьчуна. Генерал сəре xwə һьлбьр'и əв йəк тəгминкьр у гот:

— Ну, пешда wəрьн, шəрм нəкьн, пешда wəрьн у хьзмəта xwə бежьн, чьбуйə, wəрьн-wəрьн... Хəме те бежи тəзə р'öк бəрда һат, əw ша бу, деме wе тəнси, гава əwе хəбəре генерал бьһистьн.

—Бре мьн, əз зьмане wə ньзаньм.—Хəме гот,—бьбахшинə. Һьнге генерал готə салдатəки к'öрд, кö бал wи бу, wəки чь кö Хəме дьбежə, əw тəрщмəкə. Хəме гот:

— Əз демə, xwəйа се зар'а, мера мьн ван агьрийа һатə кöштьне. Əва чар р'оже мьнə əз ван льнгава, ти у бьрчи, нава кəвьр-кöчькада р'е тем, иди qöдум жи чоке мьнда нəманə. Əз һатьмə бал бре xWə һиви—р'əщае, wəки мə бьшинə Урьсете.

Гава генерал əв хəбəре Хəме бьһистьн у Wе льнге Wейи бьриндар, к'ьнщед wейə qəльшин ньһер'и, к'əсəрəкə к'ур р'аһьшт.

— Ле əв зьлама к'ейə,—генерал ньрси, Сəкид һьнəки пешда һат у гот:

— Əз, апо этимьм, бечар, дьжмьн к'əтə гöнде мə нəму мер бəрəвкьрьн у бьрьн. ƏWана баве мьн жи бьрьн. У чəндəки дьне мə бһист, wəки гьшк дардакьрьнə. Гава əз у дйа xwə чун мə əщебəкə р'əшə-гьран дит. Дйа мьн мəйте баве мьн бəр ч'ə'ве xwə дит у нотьла дина ле һат, əw qəт мəһəке жи саг нəма. Əз мамə, сəре хушкəке, нһа ьстара мьн у wе хатийа Хəмейə. Əз жь Wə һиви, р'əща дькьм, һун əWе к'öда дьшиньн, мьн у хушка мьн жи wер'а бьшиньн.

Генерал Сəкид ньһер'и, паше жь щие xWə р'абу, лə'зəке нав отахе чу—һат, паше дəсте xwə һəв Wаркьрьн у готə офисере к'еләка xwə:—Гаспəдин офисер, əз ван һесира тəслими'тə дькьм тö нава чəнд р'ожада Wана бьшини Урьсете. Гава Хəме у Сəкид əв йəк бь-

hистьн, шабуна льнге Wан ә'рд нәгьрт. Хәме кьр хWә бавежә дәст у п'ие wи, ле әwи нәhишт у гот:

— Һәр'ә зар'ед хWә hьлдә, wәре бьра офисер Wә бьбә щикә у паше бьшинә Урьсете. Ч'ә'ве Хәме у Сәкид шабуна тьжи кесьр бун. Әwана хатьре хwә жь генерал хWәстьн у дәрк'әтьн...

Иро пирка Хәме хwәйа нәби у нәбич'ьр'кед дохтр у дәрсдарә. Әw пиртийа хwәйә бәхтәwар гӧндәки феза Әләгәза азада дәрбаз дькә, у әw тьме дьбежә «Әw шәр' у зӧлма мьн дитйә бьра hәр'ьн вәнәгәр'ьн, бьра тьме ә'длайибә. Ле кьрьнед qәнщ т'ӧ щара, дәwр у зәманада наенә бир кьрьне, әз кәтани саг'бьм р'убаре дьне, т'ӧ щара кьрьна генерале урьс у хушка хwәйә Шушане бир накьм».

ГӦНДЕ МӘ

Автобуса Апаран—Ереване р'йа Апаране гьртьбу бь ләз дьчу. Р'еWиед теда hәр к'әси хWәр'а мьжули дькьрьн, мәсәлә дьготьн, дьк'әнйан у ша дьбун. Т'әне хортәки щаhьли дәвә—дәви 23—24 сали тәви хәбәрдана wана нәдьбу. Әwи п'әнщәрер'а дьнhер'и, к'ур дьфькьри. Һәла бәр гӧhе wи бу дәнге к'лам, к'ән у лаqьрдие эварийа шәва дьне, бәр ч'ә'ве wи бун деме hәвал у hогьред Wи. Ле тәва зә'фтьр әw дәрhәqа йәкеда дӧшӧрмиш дьбу. Әwи п'әнщәрер'а дьнhер'и у дәwса кӧлилкед р'әнг-р'әнги деме We дьдит. ДәWса хәбәрдан у к'әне р'еwийа, хәбәре Wейә эварейә ә'к'с дьбhист, ед кӧ ноли тирәке дьле wида чубун у әw дьле назьк хәшьбандьбун.

Һәвале, кӧ к'еләка wи р'уньштибу, гәләки лаqьрдчи бу, дьк'әтә к'ьр'е wи, ле бәшәра Wи qәт хwәш нәдьбу.

Wан р'еwийа гьшка Wи хорте кәнәкчи, наве к'ижани Сәбри бу, кьзкьрьн у әW бәгәмкьрьн.

Иди бәрәварбу, гава Сәйдо у Сәбри гьһиштьнә гөнд. Кәга эвара дәрәнг һьм мала баве Сәйдо, һьм мала баве Сәбри жь мевана хали нәбун. Дәр-щинар, пьзмам дьһатьнә ч'әвр'онайа ԝан, чьмки һәрдөа жи института Ереванейә педагогие хьлазкьрбун у һатьбунә гөнде хԝәда бьхәбьтьн чаԝа дәрсдар. Сәйдо кьвшкьрьбун чаԝа дәрсдаре зман, ле Сәбри дәрсдаре математикае.

Гава мал жь мевана хали бу, де у баве Сәйдо һатьнә к'еләке р'уньштьн, к'әтьнә кьр'е ԝи, Сәйрана дйа ԝи әԝ кәмезкьр у гөһе ԝида кьрә п'ьстә-п'ьст, гьва кө мере ԝе—Хөдо нәбһе. Ле һәла әԝе наве Шение нәдабу, гава Хөдо гот:

— Бо ща ԝеда, бәсә теки п'ьстә-п'ьст, тә тьре әз ньзаньм, йан жи кӫр'е мьне тьшта тәр'а бежә у жь мьн вәшерә? На әвда хөде, тьште өса т'өнә, тө бадлһәԝа дәсте хԝә нәшо, хале хԝәр'а нан нәхԝә. Әм йа һәв заньн, к'өтабу чу. Мьн тәр'а готйә кө ԛиз е денә, кӫр' жи е бавенә.

Сәйдо сәр ван гьлйа к'әнийа, де у бав кәмезкьрьн. Хөдо ԝи ньһер'и, дәсте ԝи ль сәр мьле хԝә да алики у бь к'ән готе:

— Э, ԝәлә бәхте дйа ԝә һәйә, әв анизасе һана жи чуйә алие ԝе. Һәла һун дина хԝә дьдьне! Qизе сера тә чьданә? Тө ԛәтьк, бәнька дьки, тө чь дәлк'а дьки, ԝәки зар'онге мьн бәрбь хԝә дькъшини? Һәрдө ԛизьк һәмьн тә зува бәрбь хԝә кьшандьнә, мьн тьре Сәйдое пьшта мьнбә, ле на те кьвше йа мьн у ԝи жи бошә.

Qизе тө хөде хԝә, тә һәрсе зар'онге мьн жи мьн к'увикьр'ьнә, ԛәт на сьбә—дөсбә әз гава Шенийа хԝә биньм, өса сәре мьн нәки, ԛәт на әз у букьнга хԝәва бьбнә алики. Һь, кӫр'о тә чь гот.—Әԝи аԝа гот у ньч'андә Сәйдо. Сәйдо кө наве Шение бьһист сьвтә р'әнге хԝә авит, леве ԝи р'ьщьфин, паше хԝә зәфткьр у гот:

— Баво, щарәкә майин наве ԝе бәр мьн нәдә, әԝ тө ԛара тәр'а набә бук, нае гөнд.

Хөдо ч'әве ԝи ньһер'и, паше жьне ньһер'и, жь щи ԛөлозбу, гот:

— Чаԝа, лао, тө чь дьбежи, хԝә һәспе тө нәрәванди. Чьма, сәбәби чь? Паши чар сала тө иро мьнр'а тьште чаԝа дьбежи? Дьбә иди ԝә хьлазкьрийә у...

— На баво.

— Кӫр'о, чь на? Qөсура ԝе ԛизке чьйә? Дә бежә т'ө к'әсәки хәриб вьра һәйә? К'әсә бежә а эва фела ԝе ԛизкейә.—Сәйдо сәре хԝә, кьрьбу бәр хԝә дьфькьри, кө чаԝа бькә щаба баве бьдә.

Сәйдо дит, на, бав гәләки һерс к'әтйә готе:

— Баво, тө дьхԝәзи, ԝәки әз жь тә дурк'әвьм һәр'мә шәһәр, әре? Дә һәгәр дьхԝәзи, әз жи ԝе гогәрч'ина тә бьстиньм у бь хԝәстьна ԝе һәр'ьм шәһәр. Әԝ иди нахԝәзә бе гөнд, дьхԝәзә шәһәрда бьминә.

— Бо, һьш, тө дьле хԝә дьвежи Сәйдо, әз ԛөрба, демәк Шени нахԝәзә бе гөнд. Ле ԝе т'әне шәһәрда чь бькә. Ле де у баве ԝе чь дьбежьн?—Сәйране аԝа сәр һәв пьрс дьданә Сәйдо у иди һивийа щабе нәдьсәкьнин.

Сәйдо к'әсәрәк р'аһишт, жь щие xԝә р'абу, һьнәки чу—һат, паше гот:

— Ле дае щан әԝ жи Шенийа мә, әԝе xԝә-xԝә готә мьн, ԝәки әԝ нахԝәзә бе гӧнд. Ле гава мьн готе, ԝәки әз дьхԝәзьм һәр'ьмә гӧнд у мәк'тәба гӧндда бьхәбьтьм, әԝе мьн ньһер'и у гот «Тӧ дьчи, һәр'ә, әԝ майә әз бемә гӧнд, т'ӧ щара!» Мьн дит бошә, мьн готе ле ԝе чаԝабә, әз гӧнд, тӧ жи шәһәр». Әԝе щаба мьн аԝа да «чьма тә кәта нһа тьре әзе тәр'а бемә гӧнд? Т'ӧ щара! Һәгәр дьхԝәзи ԝәрә шәһәр у әме т'әне xԝәр'а шәһәрда бьжин, хер кӧ на, огърбә, т'ӧи мьн тә т'әв т'ӧнә». Хӧдо у Сәйран сущли бьбун, һәвдӧ дьнһер'ин. Ле Сәйдо к'әтә нава мьтала. Ԝе дәме шинәк Хӧдо у Сәйране кембу, чьмки ԝана зар'отиеда жь Шение кьз дькьрьн, мала баве ԝева тьме дьчун—дьһатьн у орт'а ԝана гәләки xԝәш бу. Һәрдӧ мала жи заньбу, ԝәки әԝә хьнамие пашԝәхтиенә. Гава р'ожтьра дьне Сәйране готә Зьлфа дйа Шение, ԝәки кал у кәԝале Шение у Сәйдо аԝайә, әԝе щаба ԝе да.

— Ԛизе Сәйран, тӧ тьште ә'щеб дьбежи. Э дьминә бьра бьминә, әз жи, баве ԝе жи дьхԝәзьн, ԝәки әԝ шәһәрда бә, бьра ԝьра бьхәбьтә, әԝе мәр'а нвисибу, ԝәки хәбате дьгәр'ә, әԝ иди һини шәһәр буйә, нькарә гӧндда бьминә.

— Әре ԝәлә нькарә гӧндда бьминә, әз ԛӧрбана р'оже бьһӧримә, р'астә «дизе гот, бьне мьн зер'ә, һәске гот, ле әз жь к'ӧ тем». Әԝ чь ԛәԝьмийә әва чар салә чуйә шәһәр иди буйә шәһәрлу, йди позе xԝә бльнд кьрйә у нахԝәзә бе гӧнд,—Сәйране аԝа гот у р'абу...

* * *

Р'ож пәй һәв дәрбаз дьбун, Сәйдо у Сәбри тәмамийа р'оже пәй шӧхӧле мәк'тәбе дьчун, һазьрийа сала xԝәндьне дьдитьн. Щарна жи әԝ у Сәбри дьчунә дәште бьнәт'ара гӧнд, нава чайирада р'удьньштьн у хәбәрдьдан. Щарна жи әԝана кәр' у лал р'удьньштьн у дьфькьрин. Сәйдо ԝьра гәләк тьшт бир дани. Ль ван дәра әԝи р'ожед ә'мре xԝәйә һәрә баш дәрбаз кьрьнә. Нә ахьр ԝи ль вьра щара ә'ԝльн дьле xԝә бәр кьзкьрийа xԝә вәкьрийә! Нава ван кӧлилкада әԝи ль ԝе ньһер'ийә, пер'а шабуйә, ль вьр әԝи дәнге ԝейи назьк бьһистийә. Чьԛас—чьԛас щар бь сәкәта ве дәре, һәма ԝи щийи әԝана р'уньштьнә кәр' у лал һәвдӧ ньһер'инә, һәвдӧ ньһер'инә у жь һәв т'ер нәбунә. Сәйдо чарнькал дьнһер'и, кәму тьшт щие xԝәда бу, кәму тьшт, диса әԝ кӧлилк у гиһа, диса әԝ ч'ьвик, мьнмьникед р'әнгр'әнги, диса хӧлә—хӧла ава щәԝабу, кәму тьшт ӧсабу, чаԝа кӧ һьнге, ле т'әне әԝ т'ӧнәбу. Әԝ нә к'еләка ԝи бу, әԝә дур бу, гәләки дур у йа бәре нибу. Сәйдо жь кӧлилка баԛәки бьч'ук чекьр, бинкьр, к'әтә нава мьтала, паше гот:

— Ах, чьԛас xԝәшә, чьԛас xԝәшә гӧнде мә, чьԛас xԝәшә бина ван кӧлилка, чьԛас xԝәшьн әв чайир у чиманед мә! Бәле, мьнр'а ә'мре гӧнд жь һәр тьшти четьрә, ле ә'мре дһа xԝәшбә, әгәр әвина тә к'еләка тәбә.

Паше Сәйдо баԛе кӧлилка ньһер'и, ч'ә'в кӧлилкәкә шин к'әт, кӧ орт'а ԝе ньԛьткәкә бьч'укә ԛич'ьк бу, к'ә-

сәрәкә к'ур р'аһьшт у пер'а—пер'а дәсте хԝә бьрә бәрйа хԝә, ноли тьштәки бьтьрсә, гәло ӧнда нәкьрйә. Паше тьштәк нава к'агәзеда п'еч'айи дәрхьст у фәсал вәкьр. Сәбри ԝе дәме һивие бу, кӧ ԝе чь дәрхә. Әԝи к'агәз вәкьр у жь наве се кӧлилке шинә орт'а ԝана ньԛьтка ԛич'ьк ле дәрхьст. Әԝ нишани Сәбри кьр у гот:

— Ван кӧлилка дьбини, ванар'а дьбежьн бирнәкьр. А вьра, чар сал пешда мьн дьле хԝә Шениер'а вәкьр. Әԝ сороморо бу, шәрм кьр щабе р'аст бьдә, р'абу чу, әз жи пәй ԝе чум, әԝе жь ван кӧлилка йәк, ай әва һана, чьни, да мьн, паше мьн жи йәк чьни да ԝе у аԝа... У аԝа се сала сәр һәв хут ԝе р'оже, ԝе сәкәте диса бәр ве щәԝе мә кӧлилк дьданә һәв у кәр' у лал ч'ә'ве һәв дьнһер'и. Паше ав һәвдӧ дьр'әшанд, нава ви чимане мәхмәрда дьбәзйан, дьк'әтьн. Ай ԝи т'опки дьбини әм р'адьбунә сәр ԝи, ԝьра зьнарәки мәзьн һәйә, мә сал дьнвиси у кәрфе наве хԝәйә пешьн у аԝа дәрәнг вәдгәр'йанә мале. Ле нһа әԝ тӧнә, әԝ нһа к'и занә чь дькә, дьбә кӧ нһа кӧлилк жи, зьнар жи бир кьрйә, әв гӧл у сосьн жи,— әԝи ԝа гот у сәре хԝә кьрә бәр хԝә, кӧлилк щарәкә майин п'ечан кьрьнә бәрйа хԝә.

— Сәйдо,—Сәбри готе, ԝәки тӧ әԝԛас ԝе кьз дьки дә һәр'ә шәһәр, һәр'ә хԝәр'а щики бьхәбьтә, һавина щар-щара ԝәрьнә гӧнд. Сәйдо ч'ә'ве Сәбри ньһер'и, авьр'әк дае у гот:

— Кӧр'о, то фә'м дьки чь дьбежи? На бьре мьн, йа кӧ әв кәму биркьрьн, ԝе мьн жи биркә, ԛӧрба. Әз

т'әне бәр хԝә дьк'әвьм, ԝәки мьн әԝ зу насьнәкьр.

Иди дәрәнг бу, гава әԝана вәгәр'ийанә мале, һәма бәр дәри Ләйла хушка Сәйдо бәрбьр'и ԝи һат у гот.

— Сәйдо мьзгинийа мьн, мьзгинийа мьн, Шени һатйә—әԝе гот у к'әнийа. Сәйдо дәмәке хԝә шашкьр, паше р'ькәт гот:

— Э, һатйә, һатйә мәр'а чь, Сәбьри у Ләйле ч'ә'ве һәв ньһер'ин у к'әнйан.

Р'ожтьра дьне Сәйдо мәк'тәбеда чәнд шагьртед сьстр'а дәрс дәрбаз дькьр гава йәки дәри хьст, әԝ бәрбь дери чу, дәри вәкьр у щида сәкьни, Шени бәр дәри сәкьнибу у ԝи дьнһер'и, паше готе:

— Р'ожа тә хер. нахԝәзи әз бемә дәрсхане шагьртед тә, дәрсхана тә бьбиньм... нә иди тӧ дәрсдаре гӧнди? Зә'ф шамә! Әв хәбәрана ноли тире дьле Сәйдо к'әтьн, ле әԝи хԝә зәвткьр у готе

— Сәр ч'ә'вар'а һати, Шени, к'әрәмкә һӧндӧр', р'уне. Әзе ва к'ӧтакьм. Әԝ һатә һӧндӧр' чу, сәр р'уньштәке бе дәнг у кьс р'уньшт, кәта кӧ Сәйдо к'ӧтакьр. Гава шагьрт чун, әԝ р'абу у готә Сәйдо:

— Сәйдо, ԝәки ӧсанә тә ԛраркьрйә ве дәре бьмини у бьхәбьти, әре ԝәки ӧсанә тә ԛрар кьрйә тәмамийа ә'мре хԝә гӧндда дәрбазки?

— Шени, тӧ чьр'а ван пьрса дьдӣ мьн, чьр'а кәта нһа тә тьре әз лаԛьрдийа дькьм, на хер, мьн тәр'а сәре сәрда жи готйә, хенжь гӧнд әз щикида начьм, әз дьхԝәзьм гӧндда бьхәбьтьм, тӧ фә'м дьки. Ле әгәр дьхԝәзи ԝәре әме т'әвайи бьхәбьтьн, тӧ дохтр, әз жи дәрс-

дар. Ах, Шени, Шени... Əз ә'щебмайи дьминьм, тӧ чьр'а те дәрнахи, ԝәки гӧндда әз жи, тӧ жи нһа лазьмьн, нә кӧ шәһәрда.

Шени бәрбь дәри чу, ԝи ньһер'и у гот:

— Дә тәр'а огърбә, ԝәки тә ӧса бәрк' qрар кърйә, әз иди нькарьм тӧ тьшти бежьм, ле һәр бьзаньбә тӧ щара наемә вьра. Шәһәрда әзе дһа зу пешда һәр'ьм, нә кӧ вьра.

— Шени тӧ һәла ньзани бәхтәԝари чьйә, ле гава бьзаньби ԝи чахи ԝе гәләк—гәләк дәрәнгбә.

— На, Сәйдо. Паше Шени дәрига дәрк'әт, Сәйдо эп'ещә ԝәхт пәй ԝе ньһер'и у паше хԝәр'а гот... «гӧнде мә жь тәва ширьнтьрә».

ƏЗ ДЬБАХШИНЬМ, ЛЕ ДЬЛЕ МЬН?

Эвар бу, баранәкә гӧр' дьбари, дәвра чуйин-һатьн чьqас дьчу кем дьбу, һәр кәси дьләзанд зутьрәке бьгьһижьнә мала хԝә. К'ӧлфәтәке у кӧр'ькәки бьчук дәрва дьнһер'ин, ле барана гӧр' ӧса п'әнщәре дьхьст, кӧ дәрва анщах qәрәтӧ дьһатьнә к'ьвше. Əԝана һивйа йәкебун.

— Дае, баве мьн ԝе һат, дәнге ԝи те:—Кӧр'ьке бьчук готә де у жь бәр п'әнщәре дурк'әт, р'әви бәрбь дери. Паше сәкьни ч'әве де ньһер'и, чька де чь дьбежә.

— На кӧр'е мьн, баво нинә, р'абә әм һәр'ьн р'азен, Мраз бавое дәрәнг бе, хәбата ԝи зә'фә, нькарә зу бе.

— На, нахԝәзьм, әз баво дьхԝәзьм, ле чьр'а баве Хатуне зу те у тьме жи ԝер'а шадьбә, кәнәка дькә, дьбә дьгәр'инә. Ай баво жи бәре, зува ԝәхте һәла әз бьчук бум, әз дьбьрьм сирке, дьгәр'андьм, щарәке жи әз бьрьмә футболе. Ле, ле ньһа qәт мьнр'а хәбәрнадә, әз дьбем баво, qә щаба мьн надә.

— Тьштə накə кöр'е мьн əw дьWəстə, хəбата wи зəфə, р'абə, əм һəрън, сьбе р'ожа лəдейə, əме бежьнə баво у тəвайи һəр'ьнə сирке. Ле wəки тö ньһа гöр'а мьн нəки, əм сьбе начьн щики жи.

— Ьне щан əз гöр'а тə дькьм... Ай əз хwə-хwа кънще хwə дехьм, тö ч'əве хwə бьгьри-вəки əзе ида р'азем. У р'асти жи Мраз к'ьнще хwə эхьст, к'əтə щйа у пер'а-пер'а хəwр'а чу.

Мəйанə тəне ма, к'əтə нава хəм у мьталед гьран: «Ә'гит, Ә'гит чьбу тəр'а, тö ч'ър'а һаqас зу һати гöһасть-не, тə дьгот: Мəйанə дьнйа мьнə р'онə, ле ньһа чьйə? Ах, ниве шəвейə, тö дöшöрмиш наби, wəки мала тə һəйə, зар'а тə һəйə, на, на, əз иди нькарьм тəйамиш кьм һəма ишəв əзе тəмами бежьме, чь кö заньм. Әзе шькьл жи, нə'ме жи нишанкьме».

АWа əw гəлəки фькьри, гəлəки р'окьр у пива, р'а-бу бəрбь щие Мьраз чу, əw р'амуса у щарəкə майин чу бəрбь п'əнщəре сəкьни у диса к'əтə мьтала. We дə-ме Ә'гит һедика дəри вəкьр у һатə һöндöр', гава əwи Мəйанə кьшйар дит, лева хWə гəзт у бь һерс got:

— Мəйанə, əв чийə? мьн кəзар щари готийə тə, гава дьбини əз дəрəнги дьк'əвьм, хwəр'а р'азе.

Мəйане wи ньһер'и жь сəри кəтани льнга у һеди-ка готе: «Ә'гит, əз нькарьм р'азем, гава тö нəмали, кə-зар тьште нəп'ак дьшöрмиш дьбьм. Тö р'аназей əз жи р'аназем, чьр'а əз тə четьрьм, тö ти, бьрчи, бе хəw һа-qа wəхт дьхəбьти, əз жи хwəр'а һеса р'азем». Ә'гит гöһ

нəдьда We, нав от'ахе дьчу-дьһат. Мəйане ньһер'и на, əw qə гöһ жи надə готьне we...

— Ә'гит дə wəрə хöрəк һазьрə, бьхwə у р'азе. Ә'гит тö набьһейи, нə əз тəр'амə.

Ә'гит сəре хwə кьрьбу нав һəрдö дəсте хWə, р'у-ньштьбу у дöшöрмиш дьбу, əWи гьлие Мəйане qə нə-дьбһистьн жи. Мəйанə незики wи бу, дəсте хwə да сəр мьле wи у got:

— Ә'гит, дə р'абə, хöрəк һазьрə, тö чь дöшöрмиш дьби? Хwə тö бек'еф нини?

Әwи дəсте Мəйане сəр мьле хwə һьлда у бь һерс готе:

— Мə'де мьн начə тьштəки, мьн нан харийə,—ч'ə-ве Мəйане ньһер'и у диса готе—Ах тə əз кöштьмə бь wи хəйсəте хwəва, чьр'а напьрси, мьн к'идəре нан ха-рийə, йане жи чьр'а һаqа дəрəнг темə мале?

Мəйанə сəри кəтани льнга р'ьщьфи у анщах хwə зəфткьр, wəки нəгьри, got: «Дə чь пьрскьм, əз заньм, Wəки хəбата тə чəтьнə, тö жь хəбате тейи...»

Ә'гит р'абу һьнəки нав от'ахе чу-һат, паше кəр' у лал чу р'аза. Әw р'аза, ле Мəйанə? Әwе хöрəке кö һа-зьркьрьбу бона Ә'гит щарəкə майин п'ор-п'ошман жь сəр тəхтə бəрəвкьр у щи бь щи р'уньшт. Тəе бьгота, льнге we нəдьгьртьн пешда бьчуйа, əwе кьрə ахин у got: «Әз ньзаньм чаwа бькьм, к'əтьмə орт'а дö кəвьра, əз жи ньзаньм нале мьне чаwабə?. Мьн иро жи тьштə нəготе, ле чьр'а нькарьм бежьм, əз жи ньзаньм, ахьр əw р'о-р'о хьраб дьбə, бехəйсəт дьбə. Саләке зедəтьрə əw

wайә, на ида ньkарьм, әзе бежьме, йан вьрда, йане wеда. Ах ле Мьразе мьн гӧнәйә, kале wие чьбә».

А wа kәта сьбе хәW нәk'әтә ч'әве We, әw Wа дьфькьри у хwәда п'уч дьбу. Сьбе зу Мьраз ч'әве хwә вәкьр, сәре хwә жь сәр бә'лги һьлбьр'и у пьрса баве кьр:—Дае, баво һатийә?

— Әре.

У гава бав дит, бу искина wи льkеф сәр хwә авит у бь ләз р'әви чу к'әтә п'ашла баве.

ӘW kәмез кьр у гот:—Ай мьн тӧ гьрти, иди тә бәр'надьм, иди наһельм wәки һәр'и, әз тә бәр'надьм.

Аwа әwи бав kәмезкьрьбу, р'адьмуса, ле wи бесафи тӧе бежи дьл ле бьбу kәвьр, ԛә щаба гәдә жи нәдьда.

Дәрһәԛа тьштәкида к'ур дьфькьри. Әwи гәдә да алики, сьkәте ньһер'и у һа—һанга жь щи ԛлоз бу. Мьраз п'ьрч'уйе хwә кьр, тәе бьгота т'асә ава сар сәрдакьрьн. Дьле Wийи назьк ч'ик да, әwи сәре хwә кьрә бәр хwә, у kәр' лал бәрбь де чу, йа kӧ зуда р'абьбу у тә'ште һазьр дькьр.

— Дае, әwи гот,—ле тә дьгот сьбе хәбат т'ӧнә, әме тәви баво һәр'нә сирке, ле к'а, баво we р'абу, диса дьчә хәбате, дьнһер'и. Тә әз хапандьм, дә әз иди гӧр'а тә накьм, әзә чәнд щарә тӧ ӧса мьн дьхапини.

Әwи әWа дьгот у де дьнһери, Мәйане әW да бәр дьле хWә, р'амуса у гот:

— Ә'зизе мьн, әз т'ӧ щари тә нахапиньм, мьн ньзаньбу, wәки баве тәе р'ожа лә'де жи бьхәбьтә. Дьви-

ни әз начьм хәбате, тӧ жи начи баг'че зар'а, wәки ӧсанә лә'дә. Ле баво дьчә, чьмки шӧхӧле wи жь е мә зә'фтьрә, әW гәрәке гәләки бьхәбьтә. Тьштә накә, әзе хwә-хWа ньһа тә бьвьмә сирке, дьхwәзи? Искә—иск Мьраз к'әт:

— На, әз нахwәзьм, әз т'әви баво дьхwәзьм, т'әви баво. Хайлаз у Ашот жи иро т'әви баве хWә we һәр'ьнә kиноe. Гьшк дьбежьн, Wәки баве wан Wанар'а к'ьт'еба дьхунә, ч'ир'ока дьбежә, wана дьбә щие хwәш. Qә kәсә набежә дйа мьн һа кьр, йане жи wа кьр. Т'әне әз т'ьме дьбежьм дйа мьн, дйа мьн. Иди әWана заньн у һьма әз дьхwәзьм тьштәки бежьм, әWана дьбежьн: «ах Мьразе ньһа бежә дйа мьн... Кӧр'о щарәке жи бежә баве мьн чьр'а we чьбә?». Ве шаре жи, wәки әз бежьм дйа мьн We бежьн у бьк'әньн, на әз наем, наем. ӘWи аwа дьгот у дьгьрийа, һесьре wи жорда дьһатьн. Гава әwе һесьре wи дитьн, худанәkә сар сәр'а авит, дәсте We р'ьщьфин, р'әнге We чу. Кәта ньһа әwе т'ьре kӧр' фә'м накә, ле иро wер'а ә'йанбу, wәки Мьраз kәму тьшти фә'м дькә. ӘW бәрбь kӧр' чу, да kәмеза хWә, р'амуса у гот:

— Мьраз, Wәки ӧсанә тӧ дйа хWә кьзнаки, wәки ӧсанә тӧ нахwәзи дйа хWәр'а һәр'и, әре? Дә wәки ӧсанә иди щарәkә майин нәвежи, дае тә кьздькьм.

Тәе бьгота Мьраз фә'мкьр, wәки де чь калиданә, әW kәмезкьр, сәре хwә да сәр мьле we у дәйн нәкьр. Паше щарәkә майин сәре хwә һьлбьр'и у гот:

— Дә wәки ӧсанә, wәки әW нахwәзә мәр'а бе, әз

жи тö щара Wира начьм щийа, тö щари ай, начьм, начьм. Wәки лава жи бькә начьм...

Һәла хәбәр дәве Мьразда бу Ә'гит иди к'ьнщә ле, сәр руйә тәмьз кöркьри, һат у бәр Wи сәкьни. Дәмәке wи ньһери, паше Мәйане, йа кö нан датани сәр тәхтә, дьһа незики Мьраз бу, гöһе wи гьрт у гот:

— Әзе ван һәрдö гöһе тә ракьм, wәки щарәкә майин әз бьбһем кö тö гьлие нола иройә жь хwә зедә хәбәр бьди, тә фә'мкьр? Әре, кöлгәwри.

ӘWи аwа гот у һәрдö гöһе Мьраз зәрп к'ьшанд. Бу курина гәдә, жь эше гьрйа, бу искина Мәйане у жь дьле кöл ахинәкә к'ур дәрк'әт. Ле диса әwе дәнге хWә бльнд нәкьр, диса чьqа qәwата We һәбу хwә зәфткьр, wәки хәбәрәкә нәре, йан жи тьштәки бе тәWшә We лә'зе нәбежә. Ә'гит кö We ньһери, wәки әwә бедәнг у ньсә, Wәки qә кöр жи наньһерә, дьһа һерс к'әт, ве щаре дәсте Мьраз гьрт у чәнд силә данә дәсте Wи, дәwса печйе wи, мина шьле сор, сәр дәсте Мьраз ман. Әwи кьрә искә-иск, бәрбь де чу у дәсте хwә нишани де кьр: «Дае һәла... кәла бьнһер, дәсте мьн.... чаwа дешә, чаwа дьшәwьтә». Гава Мәйанә чә'в дәсте Мьраз к'әт тöе бежи дьле we дахкьрьн, бу куринйа we. Гава Мьраз һесьре де дитьн дьһа гьрйа, әw кәмезкьр, у öса баве ньһери, тә qәй дьгот дьбежә: «Дьбини, руе тәда ьне жи дьгьри, дьнһери?». Ле Ә'гит qә Wана жи нәдьнһери, пьшта хwә да Wан у чу отаха дьне. Тажана гьрие Мьраз да дьле Мәйане, әWе ньзаньбу чь бькьра, чаWа бькьра, әw пьрса дәмәке сәре Wеда чу һат, паше әWе

Мьраз бәрда у пәй мер чу отаха кö әw тедабу. Ә'гит бәр нәйньке сәкьнибу у к'аре хwә чуйине дькьр. Qә тöе бежи тьштә нәqәWьмийә, әWй дькьрә фитә-фит ноли хортәки 14 сали, у бәр нәйньке хWә чедькьр. Мәйанә дәрда чу, сәри кәтани льнга Wи ньһери у гот:

— Ә'гит, тö иро жи дьхәбьти, әре? Qә рькәтийа тә тöнә, мала мьне хь; аб бә, әв хәбата тәе әщебәки бинә сәре тә, рож дьхәбьти, шәв дьхәбьти, һәмьн роже лә'да жи дьхәбьти. We чаwа бә, әз qә ньзаньм, мала мьн хьраббуйә, тö лап дәсте хwә чуйи, чьма руе We хәбәтеда нибу иро тә Мьраз хьст, ах чаWа дәсте тә чу Мьраз, чаwа тö беqемишийа Wи тьфали дьки. Һәмьн йа хwә әз навежьм, тö чь жи сәре мьн дьки дьле мьн бәр тә дәрнае, әз руе хWә бәр тә тә'л накьм, хәбәрәкә сар тәра набежьм, ле Мьраз зарә, һәла фә'мнакә, паше жи әw гәлә тә кьз дькә, мела wи гәләки сәр тәйә, шәв ро дәрһәqа тәда хәбәрдьдә, әw кәwщәйә, wәки рожәке тö wира һәри щики әWи бьгәрини. Ә'гит, тö чьра öса буйи к'афьр?, Чьра тә wа әм биркьрьнә, Ә'гит? Ах, аwа набә, мәрьв тьме нькарә хwә зәфткә, бәлки к'öлфәтәкә öса расти тә бьһата, хәйсәте we жи ноли е тә буйа, әw жи зьман буйа, һьнге кале тәе чь буйа?

Ә'гит we нәдьнһери, у фитә-фитә wи бу. Паше әw бәрбь ишкафе чу, дö-се краса ньһери, әwи әw крас гьшк жорда анин, авьрәкә туж да Мәйане у гот:

— Әре, тö жьнәкә гәләки баши, ле чаwа бькьм,

wәки әв мал мьр'а буйә щә'ньмә, агьрә, әз к'әтьме, теда дьqьщqьщьм. Мала мәрийа жи мәрийар'а бьбә щә'ньмә, хӧдае мьн.

Әз ньзам, ньзам чаwа ве щә'ньме хьлазбьм. Гава Мәйане әв гьлйана бьһистьн бәр ч'ә'ва р'әшәвәһат, дәсте we ләрьзин у һесьр хwә-хwа жь ч'ә'ве р'әш нолитәвие тәйроке сәр сурәте сорда барин. Әwe дьхwәст хәбәрдә, ле ньkарьбу, леве wейә к'аг'әти дьләрьзин, ле зьмане we нәдьгәр'ийа. Әw чь кӧ әwe зува тәхминдькьр һежа бьһист, бьһист жь дәве wи мәрьви, к'ижан бона we жь кәму тьшти бьһатьрбу, к'ижан баве кӧр'е wейи кьзкьри бу. Әw бәрбь Мьраз чу, әw да бәр дьле хwә, паше незики Ә'гит бу у гот:

— Мьн дәрһәqа тәда кәму тьшт заньбу, у хwә кәр' дькьр сәба хатьре Мьраз. Мьн нәдьхwәст, wәки әwләде мьн этим бьминә, мьн тьре тӧе хwә-хwа шашйа хwә р'астки, мьн тьре дьле тәда, жь we кӧба тәйә бәре һәла прискәкә бьч'ук һәйә, мьн тьре мәрийи, мьн тьре тӧ щамери, ле на, на Ә'гит, тӧ әw нибуйи чь кӧ мьн дьхwәст. Әз у тӧ мәринә лапә башqәнә. Ле кәзар, кәзар йазьх, wәки дьле мьни тәмьзи хьлфьк һаqа wәхт мәрики ноли тәйи бе исаф кьзкьрийә, һәр хәбәрәкә wир'а шабуйә, һәр гьлики wийи сәртр'а р'ьщьфийә у гьриайә. Бьра хӧде нанәки бьдә тә, кәрики бьдә мьн у Мраз, бьра кәвьр бәр п'йе тә бьбә пәнир, бьра тӧщар тӧ р'ожа хьраб хwәр'а нәбини.

Әwe аwа гот у бәрбь шькафа к'ьтеба чу, жь на ва к'ьтебәке шькләк дәрхьст, дьрежи Ә'гит кьр у гот:

— Һане, әв жи шькьле wе к'ӧлфәтейә, к'ижане кӧ тӧ кьз дьки, бьра сәба хатьре тә хӧде ськ'әт-qәwaте бьдә we, бьра, тьме, чаwа шькьлданә, ӧса жи ә'мьрда, бәдәwбә у ӧсайә дәвбьк'әнбә. Тӧ һәма иро жи дькари бини мала хwә, чьмки ньһа әз у Мьраз дьчьн. Әз тӧ щари нахwәзьм зоре хwә стуе мәрьвава бьалиньм, әз нахwәзьм wи мәрьвир'а бьн банәкида бьжим, е кӧ мьн кьз накә, зар'а мьн кьз накә, нә мьнр'а мерә, нә жи зар'а мьнр'а бав. Мьн к'ӧтакьр тӧ ньһа дькари к'ӧда дьхwәзи кәри, ле бир нәки к'ьлите дәри, чьмки иди эварә, wәки дәрәнг вәгәр'и к'әсә т'ӧнә дәри тә вәкә, әме ньһа һәр'ьн.

Ә'гит бәр п'әнщәре сәкьнибу qӧлап сәр qӧлапе qәльне дьхьст. Гава әв гьлие Мәйане әwи бьһист тәе бьгота жь хәwе вәщьньqи, дәмәке Мәйане ньһер'и, ч'ә'ве wейә тьжи һесьр, паше шькьле дәсте weда, е кӧ wи дьньһер'и у дьк'әнийа. У зу-зу, тәе бьгота дьтьрсә Мәйанә шькьл бьqәлешә, жь дәсте we р'әванд, кьрә бәрйа хwә. Паше диса qӧлапәк qәльне хьст у гот:

— Әре, Мәйанә, тә чь гот, р'аст гот, ле дәрһәqа we йәкеда, wәки тойе жь мале һәр'и, тәг'мина мьн тӧ нәр'асти, әзе һәр'ьм тӧ у Мьраз малда бьминьн.

Кәта Мәйане кьр щаба wи бьдә, иди әwи к'ьнще хwә һазьркьрьбу, чәмәдане хwә һьлда у дәрива дәрк'әт, Мьраз кӧ әw йәк дит р'әви, пәй к'әт у бь дәнге хwәйи зар'а гот.

— Баво, әз нахwәзьм тӧ һәри, нахwәзьм, зу wәрә баво щан, зу wәрә.

Ле Ә'гит иди жере бу, әwи щаба Мьраз нәда, ле Мьраз тьре әwе ньһа бе wи кәмезкә, р'амусә у иди начә, ле на, әw нәһат...

Әw р'әви бал де, йа кӧ бәр п'әнщәре сәкьни бу у дьгьрйа. Мьраз незики we бу, әw кәмезкьр у гот:

— Ьне, чьр'а дьгьри, нәгьри дьбини баво һаqас жи мьн хьст, әз иди ньһа нагьрим. Эваре әзе һивийа баво бьм, wәки ве щаре мьнхә, әз нагьрим.

Мәйане әw кәмезкьр у гот: «Кӧр'е мьн, баво чу иди нае бал мә, шӧхӧле wи гәләкә, әw чу»...

Мьраз тәйе бьгота нәдьхwәст бawаркә, кӧ чаwа дькарә бьqәwьмә әw иди баве нәбинә, паше наве де диса wәк'ьланд, бу кур'ина wи, әw гьрийа у гот:—«Ле әме бей баво чаwа бькьн?. Бежә, баво к'ӧда чу, ахьр әз гәләки wи кьз дькьм. Әwи чаwа әз һиштьм чу, чьр'а чу?

* * *

Жь we р'оже чәнд сал дәрбазбун, чь калида Мәйане әw сал дәрбазкрьн, әw жи бьра һәр тәне әw бьзаньбә. Илаһи сала ә'wльн, бона we гәлә-гәлә чәтьнбу, паше әw бәрә-бәрә кале хwәр'а qайлбу, әw диса дьхәбьти у бь тәһәрәки әw у Мьраз йолә дьчун. Әwе бьһистьбу, wәки Ә'гит зәwьщийә, wәки шьһәрданә, диса wи щида дьхәбьтә. Мьраз иди мәзьнбу, әwи гәләк тьшт фә'мдькьрьн, гәлә гьли дьхwәст бьзаньбуйа, ле нәдьхwәст жь де пьрскә. Р'ожәке Мәйанә жь

хәбате һат у шӧхӧле малева мьжул бу, Мьраз дәрда һат, у десда тьштәки п'ечай һәбу. Әwе кӧ Мьраз дит дәмәке тьрсйа у бь ләз пьрси:

— Тә херә Мьраз? чьр'а һаqа зу һати? нә һәла дәрсәкә тә жи һәйә?

Мьраз соро-моро бу, шабуна әwи хwә авитә п'есира де у тәе бьгота бәр п'әснава дьбежә: «Дае, дае, дае, мьн әw иро дит, әw һатьбу мәк'тәба мьн, һатә бал мьн дае, тә бьдита чаwа әз р'адьмусам, чаwа дьгьрийа, дае. Дае баве мьн һәйә, әw мьн кьз дькә, әw бона мьн дьгьрйа, иди к'әсәк нькарә бежә мьн әзи бе бавьм».

Мәйане фә'мкьр, Мьраз да р'уньштандьне у готе:

— Мьраз мьн кәму тьшт фә'мкьр, кәта ньһа мьн ньзаньбу тӧ һаqаси баве хwә кьз дьки, мьн ньзаньбу, wәки һәвале тә дьбежнә тә: «бе бав». Ле лао тӧ щар әз wир'а набьм Мәйана бәре, әwи дьле мьн шькенанд у ӧса шкенанд, wәки дәгмә бьщәбьрә. Бадьлһәwа нинә дьбежьн «Дьл шушәйә, һәма шькәст ида нащәбьрә». Әw р'астә ә'зизе мьн, ле хӧде Мьразе тә у баве һәвдӧ бькә лаwо.

Ле Мьраз иди нәһишт де хәбәра хwә к'ӧтакә:

— Дае, тӧ дьхwәзи бежи, wәки тӧ тӧ щара бавор'а хәбәр нади, wәки наһели әw бе мале, әре дае? Ле бьньһер'ә, баво мьнр'а соле чьqас р'ьнд, кьрасе чьqас р'ьнд кьрийә дьбини? Әв жи кьтебьн, баво дьгот: «гәлә кьтебьнә башьн».

Мәйане дәнге хwә нәкьр, кӧр' ньһер'и паше к'әсәрәкә к'ур һате у к'әтә мьтала. Дәмәке шунда гот:

— Мьраз, тӧ иди мәзьни, кәму тьшти фә'мдьки, нәһ салийи, нәбьчуки, әва чар салә мьн тӧ бе баво хԜәйкьри у тьме жи мьн ӧса дькьр, wәки тәр'а һьм де бьм, һьм жи бав. Ле һатә к'ьвше мьн нькарьбу дәwса баве бьгрьм. Тә, qәй тьме жи хwәстийә баве хԜә бьбини, дьвәк бәр хwә жи к'әти, дьзива гьрнайи жи, ле тә мьнр'а дәрһәqа we йәкеда тьштәк нәготийә. У мьн әԜ йәк ньзаньбу, мьн тьре тә әw иди биркьрийә, ле әзә гәлә шашбум, чаwа те к'ьвше, тӧ гәләки wи ньздьки. Һьзкә кӧр'е мьн, чьqас жи хьраббә диса баве тәйә.

Мьраз хԜә авитә п'есира де әԜ кәмезкьр, р'амуса у шабуна гьрйа. Р'ожтьра дьне ләд бу, Мьраз у Мәйанә чаwа тьме к'аре хԜә дькьрьн, Ԝәки һәр'ьнә кинсе. Ве ләде Мьраз дьһа шабу, әԜи соле кӧ баве к'ьрибу п'екьр у дәһ щара бәр нәйньке чу-һат, Мәйане те дәрхьст кӧ әw чьqа фьр'наq дьбә wан тьштар'а, чь кӧ баве жер'а к'ьр'ийә. У готе: «Мьраз, мьн тәр'а жь Ԝан сола баштьр сол к'ьр'инә, ле тә qә щарәке нәготийә дае чь р'ьндьн, ле иро чәнд р'ожә тӧ wан к'ьт'еба, сола наqәти, мә'нийа we йәке чийә кӧр'е мьн?»

Мьраз дәqәке сор бу—сущли ль де ньһер'и, нола тьштәки бежә: «дьбәк дйа мьн бьхәйидә?

Мәйане ль кӧр' ньһер'и у гот: «Кӧр'е мьн тӧ фьрqи тӧнә, йәк нинә баве тә бьк'ьр'ә, йане жи әз, тӧ ӧса нәфькьрә, дә әм һәрьн дәрәнгә.

Һәла әwана тәзә незики ханмане киное дьбун гава Мәйане бһист, Мьраз кьрә гази. Әwe баԜарнәкьр,

wи али ви али, ньһер'и, к'и али кӧр' бәзи у әԜе пер'апер'а наскьр у щида бу р'ьсас сәкьни, әwe наскьр әw бәжьн у бала, Ԝәхтәке wер'а һаqа бьһа бу, чаԜа әwe дькарбу бирбькьра, һәрге нава сәд мерида буйа жи, әԜе we әԜ наскьра, әре, әwe әԜ бирнәкьрьбу, тьме бәр ч'әве Ԝе бу, ле дьле wейи бьриндар we дәqе зәрп к'ӧта, чикда нола бринәке. Әwe кьрә ахин у ньзаньбу чь бькьра, пашда бьчуйа, йане сәр we к'ӧрсйа незик р'уньшта. Һәта әwә ӧса сәкнибу, Мьраз дәсте баве гьрт у һәрдӧ бәрбь we һатьн. Гава Ә'гит незики Мәйане бу, хwә шашкьр, Ԝе ньһер'и у тәйе бьгота дәнге wи к'әтьбу, гот:

— Р'ожа тә хер, Мәйанә!

У щида сәкьни. Мәйане ль wи ньһер'и дит, п'ор'е Ԝийи wәхтәкейи р'әш т'еле спи к'әтьне, ч'әве wийә Ԝәхтәкейә бәдәԜ ньһа к'ӧрда чунә, Ԝәхтәке әwи qәпи зәп бу, ле ньһа бәләнгазә, кьрасе Ԝийи бәрейи ноли бәрфе qәрqаш ньһа qьр'ежә, әwe фә'мкьр Ә'гити чь калиданә. Ле чаwа бькьра? Әwә нә гӧнәк'арбу, ле чаԜа бькьр'а баве кӧр'е wейи ньзкьри бу... Ԝе дәме Мьраз бәрбьр'и де бу у гот:

— Дае, бьнһер' Әwe qизке дәсте де у баве хwә гьртийә у wанр'а хәбәрдьдә, дьк'әнә, әwана жи Ԝер'а дьк'әньн, һәла бьнһер', баво, әз жи дьхԜәзьм ӧса бьк'әвьмә орт'а wә.

ӘԜи аwа гот у дәстәки хԜә да дәсте де, е дьне дәсте баве у бь әшq гот:—дә, әм һәр'ьнә киное, иди дәрәнгә, ай әз жи нола Ԝе qизьке хwә qӧр'ә дькьм,

k'ətьmə orta wə. Ле, де—баве qизьке дьк'əньн, һун чьр'а хəбəрнадьн, нак'əньн? Дə бьк'əньн, йəкə əз иди wə тö щара бəр'надьм, иди тьме əзе дəсте wə бьгьрьм у тьме wəр'а бьм.—Сəр ван гьлие wи Ə'гит у Мəйане һəвдö ньһер'ин у тəе бьгота кəр у лал һəвдö фə'мкьрьн, фə'мкьрьн, wəки əшq у шайа əwлəде wан, бəхтəwарийа wи тəне wанава гьредайə. Т'əне у тəне əwлəде wан дькарə бəхтəwарбə, чахе аwа һəрдö һəв фə'мкьн у һəвр'а башбьн. Ч'ə'ве Мəйане тьжи һесьрбун, ле Ə'гит кöр' ньһер'и, паше əw р'амуса у гот:

— Мьразе мьн, əwлəде мьни ширьн, вьр һада əзе кəму тьшти бькьм, кəму мəщала сазкьм, wəки тö тьме пола wе qизьке əшq у шаби, wəки тьме бал дйа хwə у бал мьн би,—əwи аwа гот, паше ль Мəйане ньһер'и у пьрси:

— Мəйанə, дə тö жи гьлики бежə.

Мəйане к'əлогьри гот:

— Əз чь бежьм, гəло бона де чь дькарə дьһа бəхтəwарикə мəзьнбə, һəрге нə шабун у бəхтəwарийа əwлəде wейи кьзкьри, шабунəкə Мьраз мьнр'а ə'мьрəкə, əз ньһа тəне бона wи дьжим, бона бəхтəwарийа wи, һəмьн йа мьн иди чу.

Ə'гит дəсте Мьраз qайим гьрт у ч'ə'ве Мəйане ньһер'и, тəйе бьгота дьпьрсə: «изьне дьди бемə мале?». Мəйане фə'мкьр у гот:—

Һəрге һун дьхwазьн, əм һəрьн.

У һəрсе бəрбь мале чун. Гава Мəйане дəри вəкьр у əwанa чунə һöндöр', дьле Ə'гит лехьст, тəе бьго-

та һəр һурмурəки мале, һəр тьштəки от'ахеда, əw сьлавдькьрьн, wир'а шадьбун. Əwи лелебу һəр тьшти р'амусə у бежə бьбахшиньн: «əз бəр wə гöнəк'арьм, гəлəки гöнəк'арьм». Һəр тьшт-һəр тьшт малда wир'а насбу. Нола мəрики сəрхwəш əw дьтьртли əw чу у сəр wи к'öрсийи, сəр к'ижани əw тьме р'удьньшт у гот: «—Ах чьqас хwəшə мала мəрьв, чьqас хwəшə кале мəрьв, ə'мьр чьqас хwəшə, wəхта тö нав зар'е хwəда дəрбаз дьки»! Əwи аwа гот у к'əлогьри бу, Мəйане ньһер'и, паше сəрда зедə кьр:

— Мəйанə, ньзам тойе бьбахшини, гöне мьни гьранə, бьбахшини йане на? Ле бьзаньбə, wе дəqе гава əз жь мал чум кəта р'ожа ироин тö бəр ч'ə'ве мьн буйи, бь wан ч'əве тəйə тьжи һесьрва, бь wан хəбəре тəйə аqьлə шəwатва. Р'астə, əз салəке бал wе к'öлфəте мам, ле wəй wе сале, əз р'ожəке дьһатьм мале, дəһ р'ожа меванхана, бал һəвала у щие хəбате бум. Һəйнəйсə, р'ожəке жи чь кö дьле мьнда дьсеwри, мьн р'аст готеда у чəмəдане хwə һьлда, жь мал дəрк'əтьм. Һьнгеда мьн от'ахəк гьртийə, теда тəне дьжим, һəр гав у сəкəт тö у Мьраз ль бəр ч'ə'ве мьньн. Ле нəдьһатьм, чьмки мьн тəхмин дькьр, wəки гəлəки ль бəр тə, бəр Мьраз гöнəк'арьм, мьн һəрр'о һун дьдитьн, гава тəwайи дьчунə мəк'тəбе, дьле мьн дьһат бьт'əqə. Мьн дькьр текьмə гази, бьбəзьм бем wə кəмезкьм, ле мьн бь тəһəрəки хwə зəвт дькьр у щарəкə майин п'ор у п'ошман бь дьлəки кöл дьчумə мале. А, Мəйанə, əw бу ə'мьре мьн бей wə, ньһа чаwа дьхwəзи мьн гöнə-

к'аркə, əз гöнəк'арьм гəлəки гöнəк'арьм, əз гöне xwə һьлтиньм сəр xwə.

Мəйане ль Мьраз ньһер'и, гот:

— Бона бəxтəwарийа кöр'е xwə, тьштəки набежьмə тə, мəри дькарə шашбə, ле бьнһер', тö ве щаре шашбуйи, öса бькə щаркə майин шашнəби. Əз сəба хатьре əwлəде xwə дьбаxшиньм, ле дьле мьн?..

We дəме Мьраз бəзийа һатə бал баве у гот: «Баво щан, чьqаси башə, wəки тö һати, əз иди тö щари наһельм тö һəр'и, тö щари, тö щари.» Əгит к'əнийа у гот: «Ло, əзизе мьн, wəки, тö зоре жи мьн жь мал дəрхи, əз иди тö щийада начьм, тəне ньһа йан жи сьбе əз һəр'ьм һурмуре xwə биньм у иди тьме əзе бал кöр'е xwəбьм, бал Мьразе xwə».

АWА ЖИ ДЬQƏWЬМƏ

Бəрбанга сьбе бу, иди Бəйазе тəндур дадабу у бь ләз һəвире к'ада дьстьра. Гəвəза щинара we жи к'омəк дьдае. Əw ләз дьк'əт у һəй дьгот: — «Гəвəз, тö зани, əм пер'а наһиньн, we ньһа бен, һəла qə тьштəки мə жи һазьр нинə.

— Wəй мала тə авабə һəй, — Гəвəзе гот: — Чьр'а чь бу гьди, һəла тəзə сьбə р'онбуйə, xwə һьма Тьлбис вьр дəра һан нинə, һəла кəта бəрəваре анщах əwана бен, тö рькəт шöxöле xwə бькə, qə ләз нəк'əвə у тəвһəв нəбə.

— Гəвəз баwарийа тə xöде һəбə ишəв эварда xəw нəк'əтийə чəве мьн, əз р'анəзамə, чаwа əзизе тə һати-йə р'азайə, öса Бəйаза Мьсто чəв дайə һəв у р'азайə, ньзам жь шабуна бу ишəв эварда һьма əw бəр чəве мьн бун. Əз иди заньм Мерие чаwа xwə бавежə п'есира мьн, чаwа мьн кəмезкə, чаwа бежə: «Бабус как живош?. Wəй əз qöр'бана зьмане we бьм, һəй, чьр'а

зьманәки чаWа лейә, му сәре зьмане we напьчкә.

— Эһ, дә бәсә, ле: —Гәвәзе гот,—ижа Мери чь навә wa we тьфале кьрийә, wә навәки рьнд лекьра, йан жи тӧ фәqира хӧде урьси к'ӧ зани, wәки пера хәбәрди. Һәлбәт әм гьшк жи заньн, wәки урьси зьманәки башә. Әм гьшк жи дьхwәзьн һинбьн, ижа нә ахьр гәрә мәри зьмане хwә жи бьзаньбә? Әw тьфала һана we тәра ньһа чь щурәйи хәбәрдә, Wәки тӧ фәмки? Йане жи тӧе чаwa хәбәрди, wәки әw тә фәмбькә?. Тәхмина мьн гәрәке де-баве we әсә жера кӧрманщи жи хәбәрдьн, бьра qизьк зьмане хwә жи бьзанбә кәйран. Qизе qә тьште ӧса дьбә, де кӧрманщ, бав кӧрманщ, ле зар кӧрманщи ньзанбә:

— Wи qӧрбана wемә; бьра бе бал мьн әзе нава мәһәкеда ӧса әwе кӧрманщи һинкьм, зарә, we зу һинбә, ле йа нав, тьштә накә, де—баве we заньн, к'ефа wанә. Wәй, әз qәдагәрина Wемә, Wәхта хәбәрдьдә, Гәвәз щан, тӧ лелейи теки нава рӧке хwә.

Әз мәһәке чумә мала wан, әW ӧса һини мьн бьбу, ӧса дьһатә бал мьн у мьнра ськәта хәбәрдьда.— Ле чь фәйдә жь we хәбәрдана we мьн qә фәмнәдькьр. Тӧ баwар дьки иди әз һаqас бира Мәщит накьм чьqас бира We, һәма әWә бәр чәве мьн.

Аwа бь хәбәрдан Бәйазе у Гәвәзе шӧхӧле хwә к'ӧта кьрьн, Бәйазе дәстпекьр Wан дәра бьдә һәв, тәмьзкә. We дәме зара щинаре һат у гот: —Хати, Мәщит, Мери натьн. Бәйаз һәма бәр шемике расти Мерие һат, йа кӧ ноли мьнмьнике бәрбь we дьбәзи. Әwe

хWә авитә песира пирьке әW кәмезкьр у рамуса. Паше Мәщит у к'ӧлфәта wи Нәне бәрбь Бәйазе һатьн. Бәйазе Мери жь мьле хwә пәйа нәкьр, Мәщит у Нәне рамусан у һесьр жь шабуна чәва һатьн, Һесьрәкә we кәтә сәр дәсте Мерие qизьк зур бу , чәве пирьке ньһери у паше һесьра сәр дәсте хwә ньһери у әw жи гьрийа, дьһа qәWин хwә кәмеза пирькева гьвашт у гот: «Бабуса хорошайа». Бәйазе әw кәмеза хwәва гьвашт у бәрбь мале бьр. Нәне у Мәщит жи пәй Wана чун.

Шабуна Бәйазе бе кәд у кәсаб бу, әw к'еләка Нәне руньштьбу, Мери дабу сәр чока хwә у радьмуса. Мәщит хеләке нав отахе чу-һат, паше готә де: —

— Дае, дә бежә, qә чаwани, ськәта тә чаwанә, хwә щики хwә нагазьни? Нәне тәе бьгота һивйа хәбәра мер бу, әwе жи гот:—

— Әре мама, тӧ дәрһәqа хWәда бежә, к'а чаwани?—Бәйазе Мерие ньһери, йа кӧ кәр у лал сәр чока we руньштбу у ришие шәра wера дьлист, әW кәмез кьр у гот:

— Әз qӧрбана Wәбьм, һунә сахбьн йа мьн һеч, хwә тәзә әз щаһьл набьм, рожәке пакьм, дәһа нәхwәш, пирбун бь һәр тәһәри дьщәдинә хWә мьнва бьдә әйанкьрьне, ле әз дийа Wәмә, qә нахWәзьм хwә бәр we бәлангазкьм. Гава нәхwәши мьн зор дькә, дәWса we йәке wәки палдьм, әз зу-зу шӧхӧл дькьм, кьлама кӧ Мерийа мьн кьздькә дьстьрем. Паше гьлие wейә хwәш дьк'әвьнә бира мьн у әз хwәра дьwәк'ьлиньм у аwа

бәрә-бәрә эша мьн сьвьк дьбә, у щарәкә майин әз щаһьл дьбьм.

Мәщит ль Нәне ньһери к'әсәрәк һате, паше гот:

— Дае тәра вьра тәне чәтьнә, ле гава нәхwәш дьк'әви qә к'әсә тӧнә фьрә ава сар жи бьдә тә. Wәрә бал мә, we дәре хwәшә, щинаре мә жи гәләки жь тә кьз дькьн, тӧе бал мәби, гӧhе мәйе сәр тәбә. Бәйазе Нәне ньһери, йа кӧ руньштьбу у тӧе qәй бежи гьлие мер нәдьбьһист, у гот:

— На бьре мьн, әз вьра пакьм, һини гӧнд бумә, нькарьм шьһәрда бьминьм, бина мьн wедәре дәрнае. Нәне ль Мәщит ньһери у готә Бәйазе:

— Тӧ раст дьбежи мама, wәки мәри һини щики дьбә, нькарә же дурк'әвә.

— Ле чаwа лао, на, әз нькарьм шьһәрда бьминьм,—We дәме дәнге дәри һат, һәла Бәйазе пера нәгиһандьбу кӧ рабә, иди дәри вәбу у сәр шемике qизәкә дәвә—дәви 26—27 сали сәкьни, әwe кӧ меван дитьн, кьр кӧ пашда вәгәрә, ле иди дәрәнгбу, wана әw дитьбу у әw мәщбур бу пешда һәрә. Әwe сьлав да wана Бәйаз бәрбь we чу, у гот:—Зәйтун, qиза мьн, пешда wәрә, wәрә һәла бьнһер мевание мьнә чьqас ә'зиз һәнә! А, әва кӧре мьнә, әв жи бука мьн, ле әва бьчукә ширьн нәбийа мьнә Мери, дәрһәqа к'ижанеда мьн һаqас тәра qьсәкьрйә.

Мәщит сьпичолки бьбу, әwи Зәйтуне дьнһери у qӧлап сәр qӧлапе qәльне дьхьст. Паше Зәйтун незики Мерие бу, әw да кәмеза хwә у гот:—чьqас qизәкә

башә, чьqас qизәкә аqьлә, ле гәло наве we чийә? Әw наве хwә занә,—әwe бь к'ән гот у Мерие ньһери.

Мерие ч'ә'ве we дьнһири у фә'мнәдькьр кӧ әw чь дьбежә. Нәне жь щие хwә рабу бәрбь qизе чу у гот:

— Әw к'урди ньзанә, жера урьси хәбәрдьн.

Зәйтуне ч'ә'ве Бәйазе ньһери у паше гот:

— Һәйф, Мери щан, wәки к'ӧрди ньзани, ле тьштә набә, әз у ьне әме тә һинкьн, әре?

Зәйтун һьнәки бал мевана руньшт, ле wәй we руньштьне. Әw кәта льнга дьрьщьфи, паше әwe хатьре хwә жь wана хwәст у чу.

Гава әw чу Бәйазе гот:

— Qизәкә гәләки аqьлә, әва дӧ салә гӧнде мәда дәрсдар дьхәбьтә, гӧнд гьшк сәре we сонд дьхwьн, пар щар-щара дьһатә бал мьн, эпещә рудьньшт, мә хәбәрдьда, гава әз бек'ефбума, дьһатә бал мьн радьза, бь глики мьнра чаwа qиза кәлал бу. Фәqире к'әсәки we тӧнә. Баве we чуйә бәр шер, нәһатийә, ле дийа we жи пар wәфат бу, мьн дит гәләк qизәкә башә, рожәке жи мьн готе: «Зәйтун, wәрә бал мьн, һәмьн тӧ иди начи гӧнде хwә, тӧ вьра, к'ьвшкьрьнә сәр хәбате, wәрә һәмьн qизе мьн тӧнәнә, әз тәра де, тӧ жи мьнра qиз. Мәщит, Нәне, әз qӧрбана wә, гава әв гьлйана бьһистьн, ӧса әз кәмезкьрьм, ӧса гьрийа, баwарийа wа һәбә әз жи пера гьрйам, ле ньзам чьра әw гьрийа, ньзам ч'ьра дьле мьн жи хьраб бу у әз жи гьрйам. Лә-зәке шунда гава п'әрча дьле we дани, әw к'еләка

мьн руньшт у гот: «Бьбахшинә дае, ньзам чьр'а к'ә-ла мьн тъжи бу, ньзам жь хәбәре тәйә дьл бу, ньзам жь кӧле мьнә һәла нәк'әwгьртибун, бьбахшинә, мьн нькарьбу хwә зәвткьра. Әре, дае, әзе тәр'а qиз бьм, тӧ жи мьнр'а де».

У wе р'ожеда мьн же һивикьр, wәки бе бал мьн, мьн от'ахәк валакьр у ньһа әw wедәреда дьминә, әз сәре тәкьм Мәщит, әз ӧса һини wе бумә, ӧса же кьз дькьм, мьн тьре qиза мьнә кәлалә, әwлада мьнә. Һә-мьн йа wе иди ньзам чаwа бежьм, ӧса мьн хwәй дькә, ӧса мьн кьздькә, qә тӧбәбә, һәргә тӧ әwладе мьни кәлали ӧса мьн кьзки.

Мәщит qәльнәк дәрхьст вехьст, qӧлапәк лехьст у к'әтә нава мьтала. Паше әwи жьне ньһер'и у гот:

— Нәне, Мери р'адьзе, wәстйайә, бьвә р'азинә.— әwи аwа гот у диса к'әтә нава мьтала. Бәйазе Мерие ньһер'и, һа-һанга р'абу, щие wе чекьр у Нәне әw бьр wәки р'азинә.

Бәйаз к'еләка кӧр' р'уньшт, дәсте хwә да сәр мьле wи у гот:

— Мәщит, тә чьр'а ӧса пьрч'уе хwә кьрйә, тӧ чь-р'а ӧсани, дьбә дьле тә нәһат, wәки мьн дәрһәqа Зәй-т'унеда ӧса хәбәрда.—Мәщит де ньһер'и к'әсәрәк һате у гот:

— Э, на дае, тӧ гьлие чаwа дьки, әз зә'ф шамә, wәки тә Зәйт'ун ӧса бәгәмкьрийә, wәки әwе жи гәлә-ки тӧ бәгәмкьри у р'асти, Зәйт'ун гәләк qизәкә башә, гәләк аqьлә.

Бәйазе кӧр' ньһер'и, пьрси:—Чаwа тӧ wе наздьки.

Мәщит сәре хwә кьрә бәр хwә паше гот:

— Әре дае, әз гәлә баш әwе насдькьм, гәләки мә һәвалти һәвр'а кьрийә...

— Ле wәки ӧсанә,—Бәйазе гот—wә чьр'а ӧса но-ли нәнаса һәвдӧ дьньһер'и?

— Ӧса лазьмбу, дае, жь тә һиви дькьм, тӧ wер'а тьштәки нәвежи у нә жи иди тӧ пьрса бьди мьн.

Бәйазе кӧр' ньһер'и. Wе дәме Нәне дәрда һат, әwе готә Мәщит:

— Миша, әм һәрьн һьнәки хwәр'а бьгәр'ьн, һәwа чьqа хwәшә?

Мәшит р'абу у әwана чун, ле Бәйаз к'әтә нава мьтала, әwе тәзә фә'мкьр, чьр'а гава Зәйт'уне шькьле Мәщит малда дит, гьрийа?

Бәре чьqас р'ожбун Зәйт'ун тьме шәбәqе р'адьбу, дьчу ав дани, әw дәр дьданә һәв, шӧхӧле мале жи дькьр, паше дьчу мәк'тәбе. Ле һьнги әw кәвтек бу, кӧ Мәщит һатьбу, Зәйт'ун сьбе һәла әw р'азабун, дьчу сәр хәбате, ле паши хәбате жи һәмьн әwана нәмал-бун, дьчун хwәр'а нав к'әwшән дьгәр'йан кәта дәрәнг. Әwе нәдьхwәст р'асти wи бе, нәдьхwәст р'оже бьһӧри бир бинә.

Аwа иро жи, гава әw жь хәбәте вәгәр'йа мале у бәр дәри дурва Мәщит дит, дьле wе диса зәрп к'ӧта, ле әwе хwә ӧнда нәкьр, хwә зәвткьр, незики wан бу, сьлав ла wана, паше к'ьтеб у дәфт'әред дәсте хwәда данинә сәр к'ӧрсие бәр дәри у бәрбь Мерие чу. Әw да бәр дьле хwә—кәмезкьр у же пьрси:

— Дә, бежә наве тә чийә? Мерие ԝе ньһери, әԝ кәмезкьр у гот:

— Мери.

Зәйтун шабу, әԝ кәмеза хԝәва гьвашт, рамуса, гот: —

«Әзиза мьн, тӧ иди фәмдьки, ке тӧ һинкьри дә бежә? Бәре Мерие пак фәмнәкьр, ле паше сәрва чу, гот:

— Бабусйа.

— Ле кӧрди «пирке», дә «һәла бежә «пирке» у Мерие ԝәкьланд. Нәне Мәщит ньһери, гот: — Миша, әв Зәйтунә, чийә, qә бь дьле мьн нинә, гәләки qӧрә-йә, әз нахԝәзьм ԝәки әв Мериера кӧрди хәбәрдә, ԝе qизьке лап хьрабкә. әз нахԝәзьм, ԝәки ньһа ԝера кӧрди хәбәрдьн, бьра һәла урьси рьнд һинбә, паше ԝе кӧрди хԝә-хԝа һинбә.

Мәщит тӧйе бежи токе лехьст, жь щи qӧлоз бу, рабу бәр ԝе сәкьни у гот:

— Тӧ фәмдьки чь дьбежи, Нина, тӧ паки ве qизьке наснаки, ньзани әԝ чь qизә, һәла сәри-бьни тә әԝе щарәке дитийә у иди фькьра хԝә дәрһәqа ԝеда дьбежи мьн, тӧ нәрасти, ле гәлә растә, ԝәки әԝ дьбежә: «Гәрәке Мери кӧрди һинбә, ԝәки әԝ зьмане хԝәйи де рьнд нькарьбә хәбәрдә, баԝарки тӧ зьмани жи паше нькарә һинбә. Тӧ һәла Зәйтуне нас наки, әԝ гәлә qизәкә башә, нав ԝеда гәлә тьште бәдәԝә һинбуне һәнә. Хазьл qиза мә жи мәзьнбуйа у ноли ԝе буйа.

Гава Нәне әв хәбәрана жь мере хԝә бьһистьн, әԝе әрьне хԝә ракьр у готә Мәщит:

— На әз нькарьм вьра бьминьм, тӧ жи йәки ноли ԝани бәйанийи, әзе сьбе qиза хԝә һьлдьм у һәрьм, йане һуне әԝе жи ноли хԝә ведәре текьнә бәйани. — Әԝе аԝа гот у бәрбь Мерие чу, бь һерс дәсте qизьке кьшанд, Мери кәлогьри ль Зәйтуне ньһери, qәй бь-гота дьгот: «Дьбини дйа мьн наһелә әз бал тә бьми-ньм, әз гәләки дьхԝәзьм, ле наһелә». Әԝе ль Зәйтуне ньһери у пәй де чу.

Паши ԝана Зәйтун жи рабу кьтебед хԝә һьлдан у кьр һәрә мале, Мәщит нәһишт у готе:

— Зәйтун, мьн qә баԝарнәдькьр, ԝәки әзе ща-рәкә майин жи тә бьбиньм, ле мьн тӧ дити, дьбини әз шашбум әԝ жи незик, гәлә незик, һәма мала хԝә-да, бал дйа хԝә.

— Зәйтуне ԝи ньһери у гәлә мәлул готе:

Э, ава тә әз дитьм, жь ԝе чь һатә гӧһастьне, чь фәйдә? Т'әгмина мьн дьһа баш дьбу, ԝәки мә qәт һәв-дӧ нәдита.

Мәщит ԝе ньһери у ньзаньбу чь бьгота, чьмки заньбу әԝи гӧнәкарә, гәлә гӧнәкарә.

— Зәйтун, — әԝи гот, — әз зәф рьнд заньм, тӧ чь дьбежи, ле тӧ бьзанбә мьн тӧ щара тә бирнәкьрийә, тӧ тьме бәр чәве мьн буйи.

Зәйтун әв гьлиед ԝи qәбулнәкьр, гот:

— Дә, һәйнәсә, Мәщит тәгмина мьн нәһежайә у нә жи ԝәдәйә, тӧ мьнра тьште ӧса бежи, иди чу, чь

буйә, буйә, ле ньһа иди әз тәр'а хушкьм, дйа тә хwә-хwа әw йәк готийә, ньһа к'ӧлфәта тә һәйә у за-р'а тә.

— Зәйт'ун, тӧ чьр'а ӧса бе дьли?, Чьр'а ӧса беи-сафи?

— Р'астә Мәщит, әзә бе дььм, ле бона we йәке әз нә гӧнәк'арьм, гӧнәк'арьн мәрьвед хьраб, әзә щаһьл-бум, мьн һәла ә'мьр ньзанбу, мьн тьре мәри гьшк со-финә, тәмьз, гьшк жи дькарьн ньзкьн, дькарьн бьжин, дькарьн бьхәбьтьн, дькарьн шәркьн, дькарьн к'омәке бьдьнә беч'ара, дькарьн... у мьн нәму мәри кьздькьрьн, ачьхийед wач'ар'а шадьбум. Мьн дьхwәст гьшкар'а бь-бьмә хушк, qиз, омьд. Нава һәр мәрикида мьн дйа хwә, бьре хwә, хушка хwә дьдит. Әзә аwа бум бәре... Һьнге әзә 20 сали бум, хази һьнге гава р'ожәке һәма бәр институт'а мә әз р'асти хортәки һатьм, е кӧ ньзам чьма мьн ньһер'и у мьнр'а к'әчийа, кәта ньһа к'әне wи бәр ч'ә'ве мьнә у ньзам чьма әз жи к'әнийам у чумә дәрсе.

Кәвтеке мьн әw нәдит, ле к'әне wи, әw ч'ә'ве wи-йә р'әш, дьране мьрщани шәв у р'о бәр ч'ә'ве мьн бу, мьн къгеб дьда бәр хwә, wәки бьхуньм, ле сәр т'ә-мамийа бәлге we мьн деме wи дьдит, мьн ч'ә'ве хwә дьгьрт, wәки иди нәбиньм, ле диса әw бу бәр ч'ә'ве мьн, к'учеда дьчум к'ижан мәри мьн бьдита, мьн тьре әw мьнр'а дьк'әнә. Шарна әз дьфькьрим: «Гәло дьбә әw мьн к'әнйа? Ахьр чьр'а к'әнийа?» Паше дьфькьрим: «ле әз чьр'а к'әнийам? у аwа кәвтеке мьн щи у сьтар

хwәр'а нәдит. Кәвтеке шунда бәре эвар бу. Әз жь къ-тебхане дьчумә мале, баранәкә гӧр' дьбари, мьн плаше хwә хwәкьрьбу, бәрстуйа wи һьлбр'и бу у сәре мьн бәр мьнда, әз ләз дьчум, ле диса әw бәр ч'ә'ве мьн бу. Гава әз гьһиштьмә бәр дәри, диса ч'ә'ве мьн wи к'әт, әw диса wи щийи сәкьнибу ль мьн дьнһер'и, әз щида бумә р'ьсас, мьн тьре әз динбумә, чьмки диса әw бу wьра сәкьни, диса әw щур'әки мьнр'а дьк'әнийа. Мьн сәре хwә гьрт, пе һәрдӧ дәста у щие хwәда сә-кьним. We дәме мьн дәнгәк бьһист: «Һун чьр'а ӧсаньн, хwә нәхwәшнинньн», мьн ньһер'и әw бу к'еләка мьн, ве щаре әw нәдьк'әнийа, ле бь тьрс ч'ә'ве мьн дьнһе-р'и. Мьн щарәке жи wи ньһер'и у бәрбь от'аха хwә чум, ле әwи әз дамә сәкьнандьне у гот: «Бьбахшиньн, әз дьхwәзьм wәр'а хәбәрдьм,. wәки һун мьqабьл ниньн:— сьбе әзе паши дәрса бәр институт'а wәбьм, «Сьбе бәр институте» кәта 20 щари мьн әв хәбәр wәк'ьландьн. У аwа әз у әw бунә нас. Әw бона мьн бу ишьqа ч'ә'ва. Мьн тьштәк фә'мнәдькьр, ахьр әwе нәнас е кӧ саләке пешда мьн наснәдькьр, чәwа иро кьрьмә мот'аще хwә. У аwа р'ож дәрбаз дьбун, паше сал дәрбазбун. Се сал дәрбазбун. Мьн институт к'ӧтакьр, әwи жи к'ӧ-такьр у әw чаwа инжинер къвшкьрьн һәма шьһәрда, ле әз жи чаwа дәрсдар гӧндда къвшкьрьм. Мьн гава готе, wәки әме чаwа һәвдӧ бьqәтьн, әwи ч'ә'ве мьн ньһер'и у гот:

— Тьштә накә Зәйт'ун, тӧ чьqас жи дурби, йәкә, әзе тә бьбиньм, һәр'ә һьнәки бьхәбьтә, паше әзе бем

у әме дә'Wәте бькьн. У кәта—кәтае тӧе иди бал мьн би. әзиза мьн.

Хәбәра wи мьнр'а гәлә бьһа бу, wәки әз бьмрама, гәрә мьн бьqәданда. У р'ожәке жи әWи у чәнд һәвалед Wи у чәнд һәвалед мьн әз вәр'екьрьмә гӧнд. Те бира мьн дәqа пашьн, әwи аwа гот: «Зәйт'ун, тӧ р'ӧке мьни, ә'мьре мьн, әзе бей тә чаWә бькьм, ә'зиза мьн, мәһәкә дьне, йане дӧ мәһе дьне шунда тӧ һивйа мьнбә»..

У машинә р'ек'әт, әw һаqа Wахт сәкьни кәта машина мә ӧнда бу...

Ле әз дьгьрийам, хӧлә—хӧла һесьра бу жь ч'ә'ве мьн дьбарин.

Әз һатьмә гӧнд, дйа мьнә р'ә'мәти гәлә шабу, wәки мьн институт к'ӧтакьрийә у вәгәр'йамә мале чаwа дәрсдар... Шӧхӧл гӧндда зә'ф бу, дәрсдар һьндьк, һәмьн әз жи зар'а гәләки кьздькьм, мьн тәмамийа р'ожед хWә мәк'тәбеда дәрбаз дькьр, ле гава дьһатьмә мале у нәмә тӧнәбун, әз к'әлогьри дьбум у кәр' у лал дьчум дьк'этьмә нава щийа. Мьн дӧ мәһе ә'Wльн сәр һәв нәмә дьстәндьн, wанар'а ша дьбум, мьн әw дьданә сәр дьле хWә р'адьмусан биндькьрьн. Ле чьqа дьчун нәмә кем дьһатьн, чьqа дьчун һьндьк у гәләки бәтсар дьбун. Дьле мьн агьр бу п'ек'әтьбу дьшәWти, нә шәв хәW дьк'әтә ч'ә'ве мьн, нә жи р'ож р'ькәтийа мьн һәбу. Саләк дәрбазбу у мьн иди щаба нәма хwәйә пашьн жи нәстәнд, мьн кәму тьшт фә'мкьр, у чаWа дьбежьн чәрха мәрийа ч'әп кӧ зьвьр'и иди р'аст набә. Сәр wи дәрде мьнда р'ожәке әз гава һатьмә мале, мьн ди ма-

ла мә жь мәрьва сәрһәвр'а дьчә. Дйа мьн бәткал бу, нәхWәшийа дьл пе гьртьбу. Кәта дохтьр һат, әwе иди тәхдир да, тәхдир да у qә хәбәрәк жи qиза хWәйә бебәхтр'а нәгот. Әз мам эт'им, бе де, бе бав, бе хушк у бьра. К'әсәки мьн wи гӧндида тӧнәбу. Мьн иди нькарьбу We маледа бьминьм, к'идәре чәнд р'ож пешда дайка мьн дьчу-дьһат, к'идәре әWе тәмамийа ә'мьре хWә дәрбазкьрьбу.

Мьн qьраркьр бемә ви гӧнди бьхәбьтьм. Әз һатьм, гӧнди башбу, әз һини зар'а бум. У р'ожәке жи әз нава гӧнд р'асти дохтьре һатьм, әWе бәрбь нәхWәша дьләзанд. Гава әWе әз дитьм, сьлав да мьн у гот, wәки жьнәкә навсәрә дьле we дешә, әW дьләзинә бал We у һиви жь мьн кьр, wәки әм тәвайи һәрьн. Әм гьһиштьнә нәхWәше, әWә п'алдайи бу, бал We щинарәк р'уньштибу у дәсте We мьздьда. Гава мьн әw дит, мьн тьре дйа мьнә, чьмки р'асти жи әw гәлә нoли дйа мьн бу. Әз к'еләка We р'уньштьм, мьн али дохтьре кьр, дәрман дае, дохтьре әw дәрзикьр, у әwе ч'ә'ве хWә вәкьр, ч'ә'ве we кӧ мә к'әт, гот: «Ах qизед мьнә ә'зиз, хӧде йа хер Wәр'а бькә, ве щаре жи wә әз хьлазкьрьм, wә нәһьшт әз бьмьрьм нә әзе диса Мерийа хWә бьбиньм». ӘWе әв хәбәр готьн у гьрийа. Дохтьр бәр дьлада һат, мә хатьре хWә ле хаст у әм дәрк'әтьн. Р'ева мьн жь дохтьре пьрси, Мери к'ейә? Qиза wейә, wәки әw ӧса кәйр'а Wейә, дохтьре Wа мьнр'а гьликьр: «На, qизе we тӧнәнә, Мери нәбийа Wейә, qиза кӧр'е Wейә, фәqире әwә, әW кӧр', тарq-фар-

ԛа ԝе әԝ кöр'ә, шәв р'о бә'са ԝан дькә. Мьн пьр'си: «ле ч'ьра начә бал кöр'е хԝә? Чьр'а вьра т'әне ԝәкид дьминә?». Әԝе гот:

Нахԝәзә, ԝәки орт'а кöр'е ԝе у бука ԝе р'уе Ԝела ләвк'әвә.

Дьле мьн тьжи бу, һесьр жь ч'ә'ве мьн һат.

Р'ожтьра майин әз паши дәрса чумә бал ԝе әԝ р'абьбу, ле дьһатә к'ьвше һәла п'акнәбуйә, әԝе кö әз дитьм, гәләк шабу, ньзаньбу к'идәре мьн бьдә р'уньштандьне, мьн пьрси әԝ чаԝанә, әԝе мьн ньһер'и у гот:

«—Иро кәвәки п'акьм, әз зә'ф жь тә р'азимә». Ле мьн готе, Ԝәки әԝ чьр'а р'абуйә, ахьр ԝер'а лазьмә п'алдан, әԝе гот:

«Ԛиза мьн, ахьр шәрмә, хԝә щинар һәрр'о наен мьнр'а шöхöл накьн, хенжь Ԝана жи к'әсәки мьн ве дәре т'öнә, әзьм кöр'әк, әԝ жи шьһәрданә, гәлә дури мьнә, әз ԛöрбана ԝимә, Ԝәки ве дәребуйа иди дәрде мьн чьбу».

Гава мьн әв хәбәре Ԝе бьһистьн дьле мьн тьжи бу, мьн гот:

«—Ахьр, Ԝәки тö һаԛа кöр'е хԝә кьз дьки, ле чьр'а начи бале?»

Әԝе дәмәке хԝә кәр'кьр у паше гот:

«Э, лао һәр'ьм чь, әз нахԝәзьм бьбмә тоԛа стуе Ԝи, р'уе мьнда орт'а Ԝи жьне ләвк'әвә, на, на, бьра әԝ һәвр'а башбьн, тьфаԛбьн, йа мьн һеч».

Мьн ль Ԝе ньһер'и, п'оре ԝейи сьпи, деме Ԝейи

Ԝәхтәкейи бәдәԝ у мьн дьһа әԝ кьзкьр, мьн әԝ öса кьзкьр, чаԝа дйа хԝә. Ле чь кö әз дәрһәԛа кöр'е ԝеда фькрим, мьн иди нәготе, һәр мьн готе, Ԝәки әԝ п'алдә, чьмки р'әнге Ԝер'а дьһатә к'ьвше, Ԝәкӣ әԝә гәләки нәхԝәшбу, ле ч'арнәч'ари р'абьбу. У әԝе п'алда әз бәр ԝе кәвтеке мам, паши дәрса дьчумә бале, эваре жи бале р'адьзам. Нава ԝе кәвтеда әм гәләки һәвр'а һатьнә гьредане, мә гәләки һәвдö кьзкьр, әм бунә де у ԛиз. У әз шабум, фьрнаԛ бум, мьн тьре әԝ дйа мьнә кәлалә кö мьн öн-акьрьбу щарәк майин мьн дит, ле шабуна мьн гәләки нәк'ьшанд, р'ожәке паши дәрса гава әз һатьмә мале, әԝе нә'ма кöр'е хԝә у шькьле ԝи т'әви к'öлфәта Ԝи у зар'е ани нишани мьн кьр. Гава мьн шькьл дит, мьн бь ч'ә'ве хԝә баԝәрнәкьр, у дьле мьн зәрп к'öта, әз щи бь щи р'уньштьм. Мьн тьре әзе динбьм, әԝ бәр ч'ә'ве мьн бу, шькьлда жи әԝ диса öса дьк'әнийа, ле ве щаре һьлбәт нә мьнр'а ле йәкә дьнр'а, йа кö к'öбар-к'öбар к'еләка ԝе р'уньштьбу у әԝ жи дьк'әнийа. Мьн Ԝана ньһер'и у ньзам чаԝа бу, бу хöлә-хöла һесра жь ч'ә'ве мьнр'а һатьн. Чар сал бу мьн әԝ нәдитьбу. әԝ к'әне ԝийи һаԛа мьнр'а ширьн иро мьн дит, мьн дит у чаԝа дит: к'еләка йәкә дьн, мьн тьре т'әне мьнр'а, әԝ карә öса ширьн бьк'әнә, ле на, әԝ дькарә öса кәмуйар'а бьк'әнә. Бәре мьн фә'мнәдькьр әԝ чйә? Ле паше бәрә-бәрә мьн фә'мкьр, мьн фә'мкьр, ԝәки әз иди ноли бәре мәрийа баԝарнакьм, мьн фә'мкьр ԝәки нав мәрийада мәрве хьраб һәнә, мьн фә'мкьр, ԝәки гәрә мәри кәму мәрийа

баwәрнәкә, мьн фә'мкьр, wәки дьле мьни тәмьз, кьзкьрьна мьнә нурә к'ур, жь алие йәки нәте у хапокда һатйә таланкьрьне. Мьн тәзә әw йәк фә'мкьр... У we р'оже мьн тәхминкьр, wәки әз гәләки һатьмә гоһастьне, гәләки һәйнәсәр... Мәщит we ньһери у гот:

— Чь бежьм Зәйтун, чь бежьм Зәйтун, ньзам, ньзам, чьр'а, ахьр оса бу, ахьр мьн р'асти гәләки жь тә кьз дькьр, Зәйтун.

Зәйтуне ль wи ньһери, кьрә ахин у гот:

— То ньзани чьр'а оса бу?, Ле әз заньм, әз зә'ф р'ьнд заньм, Нина qиза шьһәр бу, дьхәбьти шьһәрда, мәри-пьзмаме we сәр qольхе бльнд бун, we тә жи бажерда щикьрана. Тә Нина стәнд то иди бәхтәwари, нә ахьр әw наһелә гонди бенә мала тә, бадьлһәwа ньвине тә, мала тә текьнә qьр'еж, наһелә дйа тә, мала тәда бь дьләки р'ькәт бьжи, гьлики сайа we гоһе тә ль кәму дәрд у бәла сәqьр'инә. Р'асти жи то бәхтәwари, то ньһа дьжи нә бь кьше х̇wә, ле бь кьше Нинае, әw тәр'а чь бежә, тое оса бьки...

— Зәйтун бәсә, ахьр бәсә, то wаһ тә'на мьнхи!

Мәщит аwа гот у щие хwә р'абу.

Зәйтуне wи ньһери у гот:

— Бьбахшинә Мәщит, бьбахшинә, әз хушкәкә бе дьлә у бе исафьм, дьвәк мьн гәлә тьште зедә готьн, ле бьбахшинә.

Зәйтун әзи бебәхтьм, то зани? Әз чаwа бькьм?

— Мәщит, то хwә-хwа гонәк'ари, һәрге к'омәка мьн лазьмә бона бәхтәwарийа тә, әзе we к'омәке бь

р'ок у щан бьдьм, чьмки әз дьхwәзьм, Мәщит, wәки то бәхтәwарби.

Мәщит жь щие хwә р'абу, гот:

— Зәйтун, тәне то кари мьн бәхтәwаркн, тәне то, тәне то qайлйа хwә бьди. Нинае һежа готә мьн, wәки we сьбе Мерие һьлдә һәр'ә, һәргә тое qайлби, әз wанар'а начьм, әзе вьра бал тәбьм, Зәйтун, әме бал дйа мьн бьн, дьхwәзи?

Зәйтуне wи ньһери, сәре хwә кәжанд у гот:

— Мәщит, то ноли зар'а дьфькьри, бь тәхмина тә әзе qайилбьм Нәне у Мерие бебәхткьм, әре? Бь тәхмина тә әзе qайлбьм, wәки qизе бе бав, к'олфәте жи бе мер бьһельм, әре?, Ах Мәщит, то гәлә мәрьва дәр'әнг нас дьки. Һәрге к'олфәта тә qьрар кьрийә һәр'ә, то жи пер'а һәр'ә, ле мьн у дйа хwә бир нәкә, бьзанбә wәки гондда хушк у дйа тә дьминьн у тьме жи һивйа нә'ме тәнә. Ле бона бәхтәwарийа хwә то гәрә бьфькри, бәхтәwарийа тә дәсте тәйә, то оса бьки, wәки к'олфәта тә, тә фә'мкә, то жи we фә'мки, тәхмина мьн һәма әw йәк жи бәхтәwарикә мәзьнә...

Мәщит we дьнһер'и у ле тер нәдьбу, әwи дьхwәст тьме Зәйтун хәбәрдә у әw гьлие wейә аqьл бьбһен, паше әwи готә Зәйтуне:

— Зәйтун, демәк әw бу гьлиед тәйә пашьн?.

— Зедә тьштәки ньқарьм бежьм,

— Ньқари, р'астә.

— Мәщит гот у qолап qәльне хьст, паше we ньһер'и. We дәме Нина һат, бәр wанар'а дәрбаз бу. Qәй те бе-

жи әwe әw нәдитьн. Зәйтуне Мәщит ньһер'и у гот:

— Нина һерс буйә, һәр'ә мал.

Р'ожтьра дьне Бәйазе у Зәйтуне Мәщит, Нина у Мери вәр'екьрьн. Мери нәдьхаст бьчуйа, әwe пирьк кәмез кьрьбу у дьгот:

— Пирке, пирке, на, на.

Нәне фә'мкьр, wәки qизьк нахwәзә wанар'а һәр'ә, нахwәзә пирьке бьһелә. Әwe дәсте qизке зоре жь стуе пирьке дәрхьст у бае хwә кьрә автое. Бу кур'ина Мерие әw гьрийа у дәсте хwә авитә п'еша пирьке, гьрт. Нәне дит ч'ар набә, шәлмаqәк дае у гот: «Әз дьбежьм ве дәре әве бьбә бәйани, әва кәвтекә ведәрейә иди буйә агьр». Бәйаз ч'әв һесьре Мерие к'әт дьле wе һат бьтәqә, бу хөлә—хөла һесьра жь ч'әве wе авитьн, әwe нәдьхwәст, wәки к'әсә һесьре wе бьбинә, кәр'-кәр' әw тәмьзкьрьн у диса бәрбь Мерие чу. Дәстә хwә дьрежи wе кьр у гот:

— Мери әз qөрба, нәгьри, әзе зутьрәке бемә бал тә, дә нәгьри, нәгьри эша тә бе мьн, дә wәрә бал мьн тә пачкьм, һесьре тә тәмьзкьм. Мерие пирьке ньһер'и диса пөрч'не хwә кьр у дәсте хwә дьрежи wе кьр. Ле Нәне алие Бәйазе жи нәньһер'и, зәрп дәсте Мерие хьст у дәре автое гьрт. Дәсте Бәйазе нав һәwеда ма, бу кур'ина Мерие, бу ахин Бәйазе, гава авто р'ек'әт тәе бьгота автое дьле wе бьр, ә'мьре wе бьр. Әw щида ма у пәй автое ньһер'и, йа кө чьqа дьчу дурдьк'әт. Зәйтун жи к'еләка wе сәкьнибу, әwe Бәйазе дьньһер'и у төрөш нәдькьр бьдә хәбәрдане, әwe тьре

кө һәма тәк хәбәрәке жи бежә, Бәйазе бьгьри. ӘWана эп'ещә өса сәкьнин, кәта авто өнда бу, к'әтә пьшт тоньк. Паше Зәйтун незики Бәйазе бу у гот:

— Дае, ә'зиза мьн, дә әм кәрьн иди чь сәкьнин?, Чун бьра сьламәтибә, wе диса бен.

Бәйазе к'әсәрәкә к'ур р'аһишт у Зәйтуне ньһер'и, кәр' у лал әWана бәрбь мале чун. Р'астә, кәта мале әWe хәбәрнәдьда, ле дьле wә дьшәwти, дәсте Мериейи бьч'уки кө дьрежи wе кьрьбу бәр ч'ә'ве wе бу. У awa һәрдө жи кәр' у лал р'әх һәв дьчун, ле һәрдө жи дьхWәст хәбәрдьн, дьхWәстьн бьдьнә бәр дьле һәв, ле нәдьбу, нькарьбун хәбәрдана, дьле wан хәбәр нәдитьн һәвр'а бьготана. Бәйаз дьхWәст бьгьрийа, гер бьгьрийа, wәки qә нә һьнәки п'әрче дьле wе дайнә, ле Зәйтуне дьхWәст зу бьгьһижә мале, тәне бьк'әвә от'аха хwә у кәр'-лал бьфькьрә, бьнә'лә, брина wе к'ур бу, әWe нәдьхWәст тө к'әс We бьрине бькәсә.

* * *

Эварәке Зәйтун тәне от'ахеда р'уньшти дәстньвисаред зар'а дьньһер'и, Бәйаз дәрда һат у сәр к'өрсие пешбәри wе р'уньшт. Зәйтуне кө әW дит, дәфтәр данә алики у гот:

— Дае тө кәта ньһа ч'әр'а р'анәзайи, qәй бина тә тәне дәрнае, әре?,

Бәйазе щарәкә майин дәфтәре We данә бәр We у гот:

— Ha, чьр'а тәнемә, әз qöр'ба, әз һьма öса һатьм бьнһер'ьм чька тö чь дьки? Тö хәбата хwә бькә, мьн нәньһер'ә. Зәйтуне we ньһер'и к'әнийа, паше албомә шькьле хwә дае, wәки әw хwәр'а мьжул бә. У әwe жи диса дәст бь ньһер'андьна дәфтәра кьр. Эпещә wәхт сәqьр дәрбазбу. Бәйазе йәко—йәко шькьл дьнһер'и у фькьра хwә дәрһәqа һәр йәкеда дьгот, ле ньшкева әwe шькьләки ньһер'и у жь щи хwә р'абу бәрбь Зәйтуне чу:

— Зәйтун, qизе, әва Мәщит нинә? Һәла бьнһер', йан бәр ч'әве мьн те к'ьвше.

Зәйтуне лева хwә гәст, хwә шашкьр, ле иди дәр'әнгбу. Бәйазе шькьл дибу, әwe шькьл дәсте Бәйазе гьрт у гот:

— Әре дае, әва һьма Мәщитә, тöйә р'асти. Бәйазе we ньһер'и у тәе бьгота дьгот чаwa Мәщитә, ле тә чьр'а кәта ньһа тьштә мьнр'а нәдьгот, тә чьр'а нәдьгот, wәки wи насдьки? Зәйтуне әв йәк фә'мкьр, сәре хwә кьрә бәр хwә у гот:

— Дае, р'астә, әз гöнәк'арьм, wәки кәта ньһа тәр'а тьштә нәготийә, ле ньһа һәрге дьхwәзи әзе сәрһатийа мә тәр'а бежьм. У әwe серида дәст бь сәрһатийә хwә у Мәщит кьр, Бәйазе бе дәнг у кьз гöһ дьда we, тәне һәй щарна дькьрә ахин, йан жи щарна дьгот: «Wи ла ч'әве мьн кöрбуйе», у гава Зәйтуне к'öтакьр Бәйазе гот:

— Wәки öсанә wә һәвдö кьзкьрийә у Мәщите мьн тö һьшти йәкә дьн стәнд, әре?

— Wәләһ Мәщите мьн корбу ахьр, чаwa әwи тö һишти.

Зәйтуне сәре хwә бәржеркьр у гот:

— Тьштә накә, дае, һьлбәт йазийа мә жи öсабу, ле тәне тьштәк мьн к'әдәр те, wәки әwана һаqас жи гöһ надьнә тә, Мәщит жи къвшә гәлә-гәлә һатйә гöһастьне...

Аqьле мьн бәре әw öса нибу.

— Э, лао, гава кöр' ч'әв жьн-зар'е хwә дьк'әвн, иди де-бав жи бәр ч'әва наен. Qиза мьн, тö каж чь һәйи.

— Дае, öса нәвежә, чьр'а һьндьк кöр' һәнә, wәки де у баве хwә р'онайа ч'әве хwәр'а жи хwәйдькьн, һаqа һәнә.

— Э, әз чаwa бькьм, лао, һьлбәт, бәхте мьн жи әw бу, жьна wи гәлә бехәйсәтә, гәлә хwәкьзә, дьбе бьра Мәщит пештьри мьн тö кәсир'а хәбәрнәдә, тö кәси кьзнәкә. Мьн тәмамйа ськәт у qәwата хwә да Мәщит, әw бе бав хwәйкьр, мәзьнкьр, да хwәндьне. Мьн тьре сьбә-дöсбә әз кö йа хwә к'әтьм, кöр'е мьн, бука мьне we мьн хwәйкьн, ле к'а, мьн нә кö тәне хwәйкьрьна wан, ле qә п'аки бал хwә—мала хwәда нәдит. Әз qöр'бана wи бьм, бьра һьма хwәшбә, ч'әве мьн ле зьһабә, бьра әз п'арскьм, ле готьна мьн әwә, әw бьн qоле жьнеданә, бе we гавәке навежә, ләма әw һатйә гöһастьне. Ах, бьра ньһа тö бука мьн буйаи, бьра дури Мәщит ае мьни шәве жи тöнәбуйа.

Зәйтуне кö дитә тьлие wе пәләки кöкöми сәр Бәйазе кьрьнә гот:

— Тьштә накә, ьыке нәбумә бука тәмә бумә qиза тә.

— Ә, дае, wәки тö бука мьнбуйайи, кәта әз бьмьрьма жи тöе бал мьн буйайи, ле ньһа чь, qиза гьһиштийи, сьбә дöсбә тöе жи һәри хwәра бьстьри...

— Дае, тö чьра тьштед öса дьбежи, тә тьрре мьн кö меркьр әзе жь бал тә һәрьм, тә тәне бьһельм, тö щар. Бәре әwльн, әз ве паве мер накьм, ле һәрке мер кьрьнәкә мьн жи һәбә, әз жь бал тә пештьр тö щийан да начьм, әзе тьме бал тә бьм, әзиза мьн. Тö щара әз тә тәне, һивйа тö кәсива наһельм. Зәйтуне аwа гот у әw рамуса.

Пәй Зәйтун нәмә, тәра һатийә ве сьбе, бира мьн чу, мьн бьда тә. Wайә, wе сәр кьтеба тәйә, бö wе.

— Әре, дайе, мьн дит у хwәнд, ле тә нира дәнге хwә недькьр? Әw qә чь ньвисийә? Hаwанни, qәдәрһәqа Мериеда тьштә ньвисийә?

— Әре, ньвисийә, әлещә тьшт дәрһәqа Нәнеда жи, Мериеда жи ньвисийә. Ньвисийә, wәки әw у Мери wе әсә бен, һәрге әм бьхwәзьн.

— Hаwа, һәрге әм бьхwәзьн, — Бәйазе готә Әм чаwа нахwәзьн, бьньвисә бьра wе сә бен.

— На дае, әзе жь бьньвисьм бьра wе сә бен, тьмики әwр ньвисийә, wе бе у иди на чә дьхwәзә, бьра бьминә жь Нәне бьqәтә.

— Чаwа жь Нәне бьqәтә?, Әwи кьше хwә öнда

кьрийә? Әре Мәщит, тöе һәла гәлә тьшт ниша мьнки. Зәйтун тö ньһа жера бьньвисә, wәки дийа тә дьбежә, һәргә, әw qәләта öса бькә, иди бьра бирkә, wәки дийа wи һәйә. Һәрге дьхwәзә бе бьра Нәне жи бинә, ле тәне тö щар бьра нәе.

— Дае, әзиза мьн, тö чьqас рә'ми, әзе ньма ньһа жера нәме бьньвисьм у чь кö тә гот, гьшки бьньвисьм. Дә ньһа һәр ә хwәра рькәт разе, тö архайинбә, әз тö щар наһельм Мәщит wе гәва нәраст бькә, наһельм, wәки Мери бе де бьминә. Гава Бәйаз чу, Зәйтуне нәма Мәщит щарәкә майин жи хwәнд. дьле wе давит, гава һәр хәбәрәкә wи дьхwәнд. Әwе кәта дәһ щари әw нәмә хwәнд, паше әв хәбәрана wәк'ьландьн «Һәрге дьхwәзи әз бәхтәwарбьм, wәки öсанә бәхтәwарийа мьн тойи, бей тә бой мьн тö бәхтәwари тöнә. Мьн хwәхwа, тö дәсте хwә öндакьри, ле ньһа мьн тö дити, у наскьри, чьмки тö гәлә-гәлә жь мьн дурк'әти». Зәйтуне хәбәре пашьн wәк'ьландьн «дурк'әти», ах Мәщит, Мәщит тö ньзани, qә ньзани чь агьрә дьле мьнда дьшәwьтә, тö ньзани wәки шәв у р'о тöйи бәр чә'ве мьн. тö ньзани у тö щари жи пе накәси, тö щари гәрә ньзаньби бöй тә дьләк дьшәwтә у даг' дьбә. Бьра бьфькри әз беисафьм, бьра бьзаньби әз кьзнакьм, бьра бьзаньби әз гәлә дури тәмә, әw тәр'а у жьн-зар'е тәр'а к'арә. Ле йа дьла бьра дьладабә Мәщит, ле ньһа, qә лазьм нинә тö wе йәке бьзаньби, ньһа гәрә тәне тö тьштәки бьзаньби: «wәки әзә беисафбум, wәки әз тә кьзнакьм». Әw бöй бәхтәwарийа тә к'арә Мәщит».

Awa, əw гәләки ԗуньшт, паше бәлгәки к'аг'а һьлда у нәмә ньвиси.

«Мәщит мьн у дае нәма тә хwәнд, әм гәләки бәр хwә к'әтьн у дае жи гәләки һер'с бу. Тӧ әwе фькьра дәрһәqа Нәнеда жь сәре хwә дәрхә, Нәне к'ӧлфәтәкә башә, дьлсаг'ә, тӧ гәрә р'йа ә'мьрә р'аст нишани wеки, сәр р'йа р'аст бьди сәкьнандьне, әw к'ӧлфәта тәйә, у дйа Мериейә, тӧ ве йәке бирнәкә т'ӧ щар. Һәрге дьхwәзи бей бал мә, Нәне у Мерие һьлдә wәрә. Әз гәләки шабум, wәки Мери иди хwә-хwа wәр'а кӧрманщи хәбәрдьдә, wа мәщбур дькә, wәки һун пер'а к'ӧрди хәбәрдьн, әw бой мьн гәлә шабунәкә мәзьнә. Паше Мәщит ван р'ожа дьqәwьмә әз меркьм, хорт жи мәк'тәба мәда дәрсдар дьхәбьтә, әз гәләки wи бәгәм дькьм у баwарки кәвтеке нак'ьшинә дә'wәта мә. Һьлбәт wәхте дә'wәте әзе ә'сә ә'ламәтие бьдьмә wә, тӧ т'әви Нәне у Мерие бей. Бь гьлики Мәщит әз һивие жь тә дькьм тӧ т'әwqе хwә жь мьн бьqәтини, әз йәки дьне кьз дькьм...».

Әв щӧмла пашьн әwе бь зоре ньвиси, дәсте wе дьләрьзин, ле гәрә бьнвисйа, чьмки ӧса лазьмбу.

* * *

Жь wе р'оже эп'ещә wәхт дәрбаз бьбу. Р'ожәкә һавинейә хwәшбу. Дәшт'а феза гӧндда нава кӧлилк у һешнаеда чәнд мәри р'уньштьбун у дәнге хәбәрдан, к'әне wан дурва дьһатә бьһистьне.

Ле һьнәки дури wана дӧ зар'о йәк wәкә һәйшт сали, ле йа дьне жи чар сали пәй мьньмьника к'әтьбун у мьнмьник дьгьртьн, кӧлилк дьчиньн. Дурва әwана жь кӧлилка нәдьһатьнә щӧдакьрьне, деред һәрда жи ноли һәв сор бун, qәйт'әне сәр п'ор'е wанә сьпи, ә'йнси гӧлбун. Йа мәзьн мьнмьникәк гьрт у гот:

— Ч'ич'әк, һәла бьнһер' чьqас р'ьндә, һәла мьле хwә чаwа дьбә тинә.

Ч'ич'әке wе ньһер'и у к'әнийа, гот:

— Пәй тӧ дьбежи мьле хwә, на, мьл нинә, п'әр'ә. Йа мәзьн гот: «На мьлә, нә п'әр'ә у аwа йәке го мьл, йа дьн п'әр', әwана гьһиштьнә бал де у бавед хwә е кӧ һьнәки дури wан р'уньшти хwәр'а хәбәрдьдан. Йа бьчук ноли мьнмьникәке бәрбь де р'әви, хwә авитә п'есира wе у гот: «Ьне, чь дьбежьн п'әр', йане мьл, де wе ньһер'и у йа дьне, тьштә фә'мнәкьр, паше qизька мәзьн гот:

— Ч'ич'әк дьбе п'әр'е мьньмьнике, ле әз дьбем мьле wе, к'ижан р'астә? Пирке, дә тӧ жи бежә к'е р'астә? Ч'ич'әке де һьшт у бәрбь пирке чу, хwә авитә п'есира wе, әw пачкьр у гот: «Пирке дә тӧ бежә к'е р'астә?». Йа мәзьн жи һат бал пирке әw кә'мезкьр у әwе жи гот: «Пирке, дә бежә, к'е р'астә: Бәйазе жи һәрдӧ жи кәмезкьрьн у гот: «Әз qӧр'бана wәмә, һун һәрдӧ жи р'астьн, мьл жи дьбежьн, п'әр' жи дьбежьн, ле дьһа р'астә бежьн п'әр'». Ч'ич'әк к'әнийа у әwе жи гот: «Әре, әм һәрдӧ жи р'астьн». У щарәкә майин жи әwана

пирьк пачкьрьн дәсте һәвдӧ гьртьн у диса бәрбь кӧлилка у мьнмьника рәвин.

— Зәйтун, мьн баwарнәдькьр, wәки хенжь зара хwә әз карьм заред хәлqе кьзкьм, ле тӧ баwар дьки, ньһа әз Мерие у Чичәке жь һәвдӧ дәрнахьм, әз һәрда жи qаси һәв кьз дькьм.

Нәне аwа гот у Мәщит ньһери.

— Зә'ф ра'зимә Нәне щан, Чичәк хӧлама тәйә,— Зәйтуне гот.

Ле мере Зәйтуне Сальк бь кәнәк гот: «Дәрәwә, кәта мәрьв һәвдӧ кьзнәкә, заре һәв жи кьзнакә, wәки ӧсанә бәре ә'wльн һун һәвдӧ кьздькьн, растә? Әwе ӧса Зәйтуне дьнһери у пера фьрнах дьбу тәйе бьгота бәнгйа кәвт саланә.—

— Һьлбәт, әм һәвдӧ кьздькьн, әз ньһа ве гаве йа Зәйтуне qә йа хушка хwә надьм,—Нәне гот у Зәйтуне ньһери. Бәйазе жи wана дьнһери у фьрнах дьбу.

Wана аwа хәбәрдьда гава зара щарәкә дьне бәзйанә бал wана. Һәр йәке жь wана баqе кӧлилка гьртьбунә дәсте хwә, гава незики де у баве хwә бун һәр йәке баqәq дане. Зәйтуне Мери да кәмеза хwә әw пачкьр ле Нәне Чичәк. Мәщит у Сальк wана дьнһерин у фьрнах дьбун.

СӘРӘЩӘМ

1 Дӧ шайи	3
2. Кьрька qәнщ	10
3. Гӧнде мә	15
4. Әз дьбахшиньм, ле дьле мьн	23
5. Аwа жи дьqәwьмә	39

Сима Сәмәнд

ДӦ ШАЙИ

Р'єдактор Ә'РӘБ ШАМИЛОВ
Коректоре контрол ЛӘТ'ИФЕ Ә'МӘР
Һунәрмәнд Д. САРГСЙАН
Р'едакторе бәдәwәтие Ан. В. ГАСПАРЙАН
Р'едакторе техникие О. С. П'АНИКЙАН

ВФ 06888 Т'әмбә 627 Тираж 500

Т̇'әслими нәшьрхане кърьнә 17/IV 67 с.
Бона чапкърьне һатйә qолкърьне 17/XII с.
К'агьәз № 2 $70 \times 108^1/_{32}$ Бәлге мәнгәне 2,97
Бәлге нәширәте 2,2
Qимәт 7 к.

Нәшьрхана 1—е йа сәрwертийа сәнайа полиграфейә сәрәкәйә комитеа пресаейә дәwләте, рәх Совета Министред Р'еспублика Әрмәнистанейә Советиейә Сосиалистие.

7296/68

QИMƏT 7 коп